

Nr 205.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av en psykiatrisk klinik vid universitetet i Lund; given Stockholms slott den 20 mars 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Jakob Pettersson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars 1928.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, GÄRDE, PETTERSSON, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Pettersson, anför efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet:

Vid min förberedande anmälan till årets statsverksproposition av frågan om anslag för budgetåret 1928—1929 till hospitalsbyggnader (femte huvudti-

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 173 häft. (Nr 205.)

teln, punkten 52), anmälde jag, att medicinalstyrelsen i skrivelse den 21 oktober 1927 till Kungl. Maj:t överlämnat alternativa förslag till plan för anskaffande av nya platser för den statliga sinnessjukvården i riket. Jag anförde, att det anslag, som enligt det av medicinalstyrelsen förordade förslaget till fyllande av det erforderliga platsbehovet skulle behövas för budgetåret 1928—1929, utgjorde 4,086,500 kronor samt att i denna summa inginge ett belopp av 500,000 kronor, avsett för påbörjande av uppförandet av en psykiatrisk klinik vid universitetet i Lund.

Jag ansåg emellertid, att medelsbehovet för nämnda budgetår till hospitalsbyggnader borde preliminärt uppskattas till sammanlagt 3,500,000 kronor. Därvid beräknade jag icke något belopp för en psykiatrisk klinik vid universitetet i Lund. Förslag rörande sådan klinik hade visserligen, yttrade jag, den 19 november 1927 inkommit till ecklesiastikdepartementet, och det skulle med all sannolikhet bliva möjligt att för 1928 års riksdag framlägga förslag jämväl i detta ämne. Ärendet hade emellertid setts i samband med uppkommen fråga om att — i sammanhang med att, såsom avsett varit, den hittillsvarande asylen i Malmö nedlades, sedan numera hospitalet i Hälsingborg tagits i bruk — till Malmö stad försälja det område, å vilket asylen vore belägen. Vid en sådan försäljning syntes, framhöll jag, kunna beräknas inflyta en köpesumma, motsvarande det belopp, som för nästa budgetår kunde erfordras som byggnadsbidrag för den ifrågasatta kliniken. Något ytterligare anslagsbelopp syntes alltså icke behöva beräknas i riksstatsförslaget för nästa budgetår. De erforderliga underhandlingarna angående försäljningen hade emellertid då ännu icke fortskridit så långt, att resultatet av desamma kunde angivas. Då enligt det anförda utgifterna, respektive inkomsterna av nu angivna anledningar kunde väntas motväga varandra, syntes det dock icke vara ägnat att innebära några betänkligheter ur budgetsynpunkt, att med framläggande av förslag i båda nu ifrågavarande hänseenden finge tills vidare anstå.

I enlighet med min hemställan togs vid bestämmande av det i riksstatsförslaget upptagna anslaget till hospitalsbyggnader icke någon hänsyn till behovet av medel för påbörjande av en psykiatrisk klinik vid universitetet i Lund.

Förut denna dag har jag framlagt förslag i frågan rörande hospitalsbyggnader m. m., utom i vad angår nämnda psykiatriska klinik (proposition nr 165). Jag anhåller nu att få till närmare behandling upptaga frågan om inrättande av denna klinik ävensom om sättet för gäldande av därmed förenade kostnader.

**Fråga om
upprättande
av särskild
psykiatrisk
klinik.**

Det nuvarande sambandet mellan undervisningen i psykiatri vid

Inledningsvis vill jag då erinra, att för närvarande professurerna i psykiatri vid de medicinska fakulteterna av Uppsala och Lunds universitet samt vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet äro förenade med överläkarbefattningarna vid respektive Uppsala hospital och asyl, Lunds hospital och asyl samt Stockholms hospital. Nämnda sinnessjukhus anlitas för beredande av praktik vid den akademiska undervisningen. Vederbörande överläkare är samtidigt professor vid den till staden förlagda medicinska högskolan mot åtnjutande av, förutom de avlöningsförmåner, som tillkomma överläkare av 1:a klass vid

statens hospital och asyler, särskild ersättning för undervisningen, vilken ersättning enligt beslut av 1922 års riksdag utgår i form av arvode på 3,000 kronor. Angående tillkomsten av denna anordning vill jag framhålla följande:

rikets medicinska högskolor och överläkars tjänsterna vid vederbörande hospital.

Föreningen av överläkartjänst vid hospital med undervisning vid medicinska högskola genomfördes först vid *Uppsala universitet*. Enligt brev den 18 april 1856 medgavs, att överläkaren vid Uppsala centralhospital finge mot åtnjutande såsom arvode av någon inom medicinska fakulteten vid sistnämnda universitet ledigbliven adjunktslön för medicine studerande vid universitetet hålla föreläsningar och meddela klinisk undervisning rörande sinnessjukdomarna och deras behandling. Sedermera beviljade rikets ständer år 1858 ett anslag å 1,500 riksdaler riksmünt till arvode åt överläkaren för nämnda undervisning. Liknande anordning träffades därefter vid *Karolinska institutet* enligt brev den 18 januari 1861, varigenom förordnades, att överläkaren vid Stockholms hospital skulle tills vidare, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda bestämde, meddela klinisk undervisning i psykiatri vid institutet mot uppbärande av det arvode på 1,500 kronor, som för adjunkt i nämnda undervisningsämne fanns uppfört på institutets stat. Genom beslut den 26 april 1861 förklarades denna lärarbefattning vara e. o. professorsämbete vid institutet. Kort därpå förändrades genom brev den 3 juli 1863 jämväl förenämnda lärarbefattning vid Uppsala universitet till e. o. professur. Vid den lönerogering för Uppsala och Lunds universitet samt Karolinska institutet, som verkställdes år 1908, förändrades båda ifrågavarande e. o. professorer till ordinarie professorer, varvid förklarades, att dessa fortfarande skulle vara förenade med vederbörande överläkarsbefattningar vid Uppsala hospital och asyl samt vid Stockholms hospital.

Vid *Lunds universitet* har utvecklingen i nämnda avseende gått på enahanda sätt, ehuru långsammare. Genom brev den 11 mars 1881 medgav Kungl. Maj:t, att två månaders daglig och oavbruten tjänstgöring vid Lunds hospital finge anses motsvara den tjänstgöring vid psykiatrisk klinik under två månader, som i brev den 13 november 1874 stadgats såsom villkor för medicine licentiatexamen. För den därav föranledda undervisningen tillerkändes överläkaren vid nämnda hospital genom beslut den 29 juni 1883 ett arvode på 1,500 kronor.

I proposition till 1922 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i utgiftsstaten för Lunds universitet uppföra ett arvode åt en professor i psykiatri med föreskrift att denna befattning skulle vara förenad med överläkarsbefattningen vid Lunds hospital och asyl. Nämnda riksdag, som jämväl haft att taga ståndpunkt till ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till lönerogering för befattningshavare vid statens hospital och asyler, uttalade, att lärarbefattningen i psykiatri vid Lunds hospital skulle förvandlas till en professur i psykiatri, förenad med överläkarsbefattningen vid Lunds hospital, samt att huvudavlöningen å de tre överläkarsbefattningarna vid Uppsala, Lunds och Stockholms hospital borde utgå i form av överläkarlön och vederbörande med överläkarsbefattningen förenade professur avlönas med ett arvode, som av riksdagen bestämdes till 3,000 kronor. Genom riksdagens berörda beslut blev således Lunds universitet i nämnda avseende jämställt med Uppsala universitet och Karolinska institutet.

Den anordning, som sålunda numera är genomförd vid samtliga medicinska högskolor i landet, har betingats av den nära till hands liggande möjligheten att för undervisningen i psykiatri vid vederbörande högskola anlita sakkun-

skapen hos överläkaren vid statens i eller vid vederbörande stad befintliga sinnessjukhus samt att utnyttja dessa sinnessjukhus såsom psykiatriska undervisningskliniker. Ifrågavarande anordning, vilken började tillämpas, innan ännu psykiatrin nått sin nuvarande omfattning och betydelse, har emellertid under utvecklingens lopp visat sig innebära vissa olägenheter.

Önskemål om skiljande av professorbefattningarna i psykiatri vid universitetet i Uppsala och Lund från överläkarbefattningarna vid vederbörande hospital.

Redan år 1893 uttalade den kommitté, som tillsatts för utarbetande av förslag till anläggning av en asyl vid Uppsala hospital, vissa farhågor beträffande framtida olägenheter för statens sinnessjukvårdsanstalter vid Uppsala av därvarande överläkarbefattnings fortsatta förening med professorsbeställningen i psykiatri vid Uppsala universitet. Samma år gjorde medicinalstyrelsen liknande uttalanden. Sedermera hava upprepade gånger krav framställt på ifrågavarande lärarbefattningars skiljande från de därmed förenade överläkartjänsterna. År 1906 gjordes framställning härom av Uppsala universitets medicinska fakultet. Den kommission, som på Kungl. Maj:ts uppdrag tillsattes av medicinalstyrelsen för att bland annat taga nämnda framställning under överbäggande, uttalade i sitt den 19 maj 1908 avgivna betänkande, att kommissionen funne det från sinnessjukvårdens synpunkt vara oavvisligen nödvändigt, att överläkaren vid Uppsala hospital och asyl befriades från uppdraget att tillika vara professor vid universitetet, samt att den enda tillfredsställande lösningen vore att uppföra en ny, av anstalten helt oberoende psykiatrisk klinik. Kommissionens nämnda förslag tillstyrktes av medicinalstyrelsen men föranledde icke någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 maj 1911 framhöll riksdagen, i anledning av ett i proposition angående om- och tillbyggnad av Stockholms hospital m. m. åberopat uttalande av chefen för ekklesiastikdepartementet, vari denne förordat uppförandet av en särskild psykiatrisk klinik om 90 vårdplatser för Uppsala universitet, att i dess medgivande av behövligheten av den psykiatriska kliniken vid Konradsberg ingalunda finge anses ligga jämväl ett erkännande av behövligheten av anordnande, såsom ifrågasatts, av en från hospitalet i Uppsala fristående psykiatrisk klinik för universitetets behov — en anordning, som, då riksdagen icke kunde tänka sig annat än att det för den psykiatriska undervisningen erforderliga patientmaterialet skulle kunna erhållas å nämnda stora hospital utan att för dess studerande en särskild anstalt behövde upprättas, riksdagen svårligen kunde finna av behovet påkallad.

Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet framlade sedermera år 1914 ett nytt förslag till anordnande av en särskild psykiatrisk klinik för universitetets behov, förlagd inom Uppsala hospitals och asyls område. Detta förslag gjordes till föremål för framställning från universitetet, men ej heller denna framställning har hittills föranlett någon åtgärd.

I en av större akademiska konsistoriet i Uppsala tillstyrkt skrivelse till kanslern för rikets universitet den 28 maj 1925 gjorde samma fakultet förnyad framställning om vidtagande av åtgärder i syfte att snarast möjligt få till stånd en nybyggnad för en särskild, till Uppsala hospital och asyl ansluten psykiatrisk klinik och i samband därmed professorstjänstens skiljande från överläkarbefattningen vid hospitalet.

Jämväl vid *Lunds universitet* blev motsvarande fråga föremål för livligt intresse. Utgångspunkten var ett uttalande av medicinalstyrelsen under den utredning, som föregick proposition om inrättande av professuren i psykiatri vid Lunds universitet. I av Kungl. Maj:t infortrat *utlåtande av den 4 juni 1919* framhöll nämligen *medicinalstyrelsen* följande:

Utvecklingen av den psykiatriska undervisningen vid rikets högsolor hade gått i den ordningen, att med den förut befintliga överläkartjänsten vid anstalt för sinnessjuka i de städer, där högskolorna vore belägna, blivit förenad lärarverksamhet vid dessa skolor. Om en sådan kombination vid tiden för dess realiserande varit tillfyllest och lämplig, kunde den med den utveckling, sjuksjukvården och fordringarna på undervisning i psykiatri under årens lopp nått, icke längre anses tillfredsställande.

Vid flera tillfällen hade styrelsen uttalat sig för skilsmässa mellan överläkarbefattningen vid Uppsala hospital och asyl och professuren i psykiatri vid Uppsala universitet. Styrelsen vore allt fortfarande av den uppfattningen, att en sådan skilsmässa vore synnerligen lämplig och önskelig. Å ena sidan vore den överläkaren tillkommande vården av de sjuka med därmed förenad administration av sjukhuset så krävande, att den helt toge tjänstnehavarens arbete i anspråk. Å andra sidan vore professorsbefattningen av synnerlig vikt för den psykiatriska undervisningen, på vilken under tidens lopp kraven blivit allt större. Styrelsen ville i det avseendet erinra om de ökade fordringarna på sakkunskap vid bedömande av rättspsykiatriska frågor; den nya äktenskapslagen fordrade psykiatrisk utbildning från läkarens sida, samma vore förhållandet med vården av alkoholister och minderåriga förbrytare, allt förhållanden, som fordrade grundliga studier av och god undervisning i psykiatri. Antalet platser å Lunds hospital och asyl uppginge för det dåvarande till 1,232, varför sjukvården och anstaltens förvaltning toge överläkarens tid och krafter helt i anspråk.

För styrelsen stode det alltså klart, att såväl överläkar- som lärarverksamheten skulle hava en bestämd fördel av en skilsmässa mellan de olika tjänsterna. Det syntes styrelsen desto viktigare, att frågan om sådan skilsmässa bleve föremål för statsmakternas prövning, som, enligt vad styrelsen hade sig bekant, fråga uppstått att för den kliniska undervisningen vid Karolinska medikokirurgiska institutet uppföra nya byggnader med hänsyn till Serafimerlasarettets trånga utrymme.

Styrelsen ansåge det därför vara av synnerlig vikt, att vid denna utredning även den psykiatriska undervisningens behov av ändrade förhållanden vunne beaktande. Först genom uppförande i samband med övriga kliniker av smärre paviljonger för sammanlagt cirka 100 sinnessjuka med evakueringsrätt till andra sjukhus syntes behovet för den psykiatriska undervisningen kunna bliva riktigt tillgodosett. Sjukhusavdelningar för den klinisk-psykiatriska undervisningen borde enligt styrelsens förmenande helt skiljas från de stora hospitalen.

Yttrande i frågan avgavs jämväl av medicinska fakulteten och det större akademiska konsistoriet i Lund. *Medicinska fakulteten i Lund* anförde därvid bland annat:

Fakulteten anslöte sig fullkomligt till medicinalstyrelsens uppfattning och funne det vara synnerligen eftersträfvansvärt, att det gäves ett professorsämbete i psykiatri, med vilket endast en psykiatrisk klinik av lämplig storlek vore förbunden. Sedan länge hade fakulteten också sysselsatt sig med frågan, huru detta mål stode att vinna, och hade därvid även undersökt möjligheten, huruvida viss avdelning skulle kunna utbrytas från det nuvarande hospitalet

och göras till dylik psykiatrisk klinik. I överensstämmelse med den åsikt, som dåvarande överläkaren vid Lunds hospital och asyl professor Nerander i frågan uttalat, funne fakulteten dock, att en lösning på denna väg ej kunde uppnås. Den enda verkligt tillfredsställande lösningen vore därför, att en ny psykiatrisk klinik av lämplig storlek bleve uppförd, detta i likhet med de resultat, till vilket omnämnda kommission kommit i vad anginge förhållandena i Uppsala.

Intill dess medel härför kunde beviljas, funne fakulteten ingen annan utväg, än att professorsämbetet i psykiatri förenades med överläkarbefattningen för Lunds hospital och asyl på samma sätt som då vore fallet i Uppsala.

Medicinalstyrelsen, som anbefalldes att avgiva förnyat yttrande i ärendet, anförde därvid i *utlåtande den 22 januari 1921* bland annat följande:

Styrelsen vidhölle sin förut uttalade åsikt, att det skulle vara en bestämd fördel såväl för överläkarverksamheten vid Uppsala och Lunds hospital som för lärarverksamheten vid Uppsala och Lunds universitet, att överläkar- och lärarbefattningarna skildes från varandra. Då det emellertid skulle dröja en avsevärd tid, innan en dylik skilsmässa kunde åstadkommas, vore för det dåvarande enda möjligheten, att lärarbefattningarna tillsvidare förenades med överläkarbefattningarna, och styrelsen funne, i likhet med vad medicinska fakulteten i Lund anfört i sitt nyssberörda yttrande, att lärarbefattningen därstädes borde, med hänsyn till den psykiatriska undervisningen, ombildas till en professur. Mot en dylik anordning hade styrelsen intet att erinra, då den endast vore avsedd att vara ett provisorium och då den väsentligare delen av det med de förenade tjänsterna förbundna arbetet redan förut ålåg en och samma person.

Medicinska fakulteten vid Lunds universitet överlämnade sedermera med skrivelse den 10 oktober 1924 till medicinalstyrelsen en till fakulteten inkommen framställning från professorn i psykiatri vid universitetet Viktor Wigert om anordnande av en psykiatrisk klinik i anslutning till universitetets övriga kliniker, varvid fakulteten uttalade, att det vore ett synnerligen viktigt och trängande önskemål för fakulteten, att en sådan klinik bleve inrättad och att som följd därav professorsämbetet i psykiatri vid universitetet bleve skilt från överläkarbefattningen vid Lunds hospital och asyl.

I anledning härav hemställde medicinalstyrelsen i skrivelse till chefen för socialdepartementet den 11 november 1924, att, då klinikerna vid Lunds universitet vore förlagda till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund och en psykiatrisk kliniks förläggning därstädes fordrade förhandlingar med länets landsting, åtgärder måtte vidtagas för förhandlingar i ärendet inom socialdepartementet mellan representanter för medicinska fakulteten vid Lunds universitet, medicinalstyrelsen och Malmöhus läns landsting.

Sedermera ingick det större konsistoriet vid universitetet i Lund till kanslersämbetet för rikets universitet med en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse den 21 mars 1925, vari konsistoriet hemställde, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga förberedande åtgärder för att vinna överenskommelse med Malmöhus läns landsting rörande den framtida ekonomiska ordningen för en av medicinska fakulteten ifrågasatt psykiatrisk undervisningsklinik vid Lunds lasarett. Konsistoriet åberopade därvid en skrivelse av den 19 mars 1925 från *medicinska fakulteten i Lund*, vari fakulteten anfört bland annat följande:

Framställningar om anordnande av en särskild psykiatrisk klinik vid universitetet i Lund.

De skäl, som talade mot de psykiatriska klinikernas förläggning till de stora sinnessjukhusen samt mot en förening av överläkartjänsterna med professorerna i psykiatri, hade av olika sakkunniga myndigheter med stor enstämmighet angivits och bekräftades till fullo av erfarenheterna från Lunds hospital. Det jättestora sjukhuset vore i sig självt synnerligen illa ägnat att vara en vetenskaplig institution, och för de båda tjänsternas innehavare spände verksamheten över alltför vidsträcktta områden för att han skulle kunna tillfredsställande tillgodose dem alla. I egenskap av läkare vid ett sjukhus om 1,260 sjuka hade han ett utomordentligt stort praktiskt sjukvårdsarbete. I egenskap av direktör för samma sjukhus ställdes han inför en mångfald uppgifter av administrativ och byggnadsteknisk art, och i egenskap av universitetslärare hade han att tillgodose undervisning, stimulera och handleda yngre kollegers forskningsarbete samt själv bedriva vetenskapliga studier och forskning. Vid den snabba utveckling, som den psykiatriska vetenskapen genomgick, vore det nödvändigt för läraren att städse arbeta på sin egen förkovran. Det vore uppenbart, att den våldsamma splittringen av uppgifterna måste i hög grad menligt inverka på arbetsresultatet, såväl beträffande professuren som beträffande överläkartjänsten. Det vore intet tvivel, att det vore universitetsläraruppgiften som bleve mest lidande, ty de praktiska, mera påtagliga spörsmålen trängde sig städse i förgrunden och pockade på sin lösning, medan de mera teoretiska vetenskapliga frågorna måste skjutas åt sidan.

Med hänsyn till dessa allmänt erkända missförhållanden och med hänsyn till konsistoriets och fakultetens förut angivna yttranden om önskvärdheten att en ny psykiatrisk klinik av lämplig storlek bleve uppförd, syntes intet tillfälle böra försummas att få en sådan till stånd. Det ville synas, som om möjlighet för frågans lyckliga lösning utan nya kostnader för statsverket just nu skulle förefinnas. Kungl. Maj:t hade nämligen i brev av den 31 december 1923 uppdragit åt medicinalstyrelsen att framdeles, efter det Hälsingborgs hospital tagits i bruk, inkomma med förslag till försäljning av Malmö asyls område, ävensom till användningen av den genom försäljningen inflytande köpeskillingen. Denna kunde komma att belöpa sig till ett synnerligen avsevärt belopp. Det syntes otvivelaktigt, att dessa medel av de beslutande myndigheterna komme att begagnas till täckande av den oerhörda bristen på sjukhusplatser för sinnessjuka. Om så skedde, låge det ytterst nära till hands att använda dem för nybyggnad av en psykiatrisk klinik i Lund, varigenom på en gång såväl undervisningens som sjukvårdens krav skulle tillgodoses.

Den storlek hos en psykiatrisk klinik, som av medicinalstyrelsen angivits, nämligen omkring 100 platser, syntes vara den ur undervisnings- och sjukvårdssynpunkt lämpligaste; så vore t. ex. den psykiatriska mönsterklinikern i München inrättad för 100 sjuka. En sådan anstalt lämnade ett fullt tillräckligt utrymme för intagande av de olika slags sjukdomsfall av såväl akut som kronisk art, som erfordrades för att den skulle fullgöra sitt syfte. Därest ekonomiska eller utrymmeshänsyn så skulle fordra, syntes dock utan större skada någon reduktion av platssiffran kunna vidtagas. Med ett så litet antal patienter, varav flertalet givetvis komme att vara akut sjuka, behövde den psykiatriska klinikern, enligt den mening professorn Wigert vid ärendets behandling givit uttryck åt, icke några särskilda utrustningar i form av inhägnade promenadgårdar, arbetslokaler o. dyl.

Av största vikt vore, att *klinikern* komme att *förläggas i anslutning till övriga universitetsklinikern*, så som man överallt utomlands eftersträfvade. Här för talade icke blott ekonomiska skäl, såsom gemensamhet i kök, tvätt, administrationslokaler m. m. utan även ideella skäl. Psykiatriens fortskridande som vetenskap krävde nämligen en intim anslutning till den övriga medicinska forskningen; först under dennas befruktande inverkan kunde psykiatrien hop-

pas tränga sina lösta problem in på livet. Betydelsen i så måtto av den tilltänkta klinikens anslutning till de övriga klinikerna låge i öppen dag. Men givetvis förelåge här ett ömsesidighetsförhållande, ty psykiatrien kunde också i gengäld belysa många av den övriga medicinens problem.

Den tilltänkta kliniken borde sålunda enligt fakultetens mening ovillkorligen förläggas till Lunds lasarett, där enligt vad fakulteten erfarit tillräckligt tomtrumme funnes tillgängligt. De ekonomiska komplikationer, som skulle uppstå därigenom att kliniken uppfördes av staten, men givetvis i likhet med lasarettets övriga avdelningar måste förvaltas av landstinget, syntes icke vara oöverkomliga. Den sammankoppling av statsintressen och landstingsintressen, som här skulle uppstå, förelåge även beträffande lasarettet i övrigt, ehuru med en något annan fördelning. En uppgörelse, som rättvist fördelade statens och landstingets ekonomiska förpliktelser beträffande den tilltänkta kliniken, syntes utan större svårighet kunna åstadkommas.

Sedan kanslersämbetet för rikets universitet från större konsistoriet i Uppsala och Karolinska mediko-kirurgiska institutet inhämtat yttranden i ärendet, i vilka förordats bifall till framställningen, överlämnade kanslersämbetet med skrivelse den 16 december 1925 framställningen till Kungl. Maj:t samt hemställde därvid, att fullständig utredning måtte verkställas i fråga om inrättande av särskilda psykiatriska kliniker vid universiteten i Uppsala och Lund samt att, efter det förslag i ämnet blivit utarbetat, proposition måtte avlätas till riksdagen.

Kanslersämbetet anförde därvid bland annat:

Kanslersämbetet finge framhålla den stora betydelsen av att föreliggande fråga, vilken redan länge varit föremål för uppmärksamhet och vars lyckliga lösning, särskilt för den psykiatriska undervisningen och forskningen, vore av synnerlig betydelse, måtte inom en snar framtid på ett härför gynnsamt sätt avgöras. Det vore enligt kanslersämbetets uppfattning uppenbart, att den psykiatriska undervisningen och forskningen måste bli lidande därav, att professorn i ämnet samtidigt hade att förestå en sinnessjukanstalt, vars patientantal vore högst betydligt större än det, som erfordrades för en psykiatrisk klinik, och vars administration därför bleve synnerligen arbetskrävande och ansvarsfull. Detta gällde framför allt förhållandena vid de båda universiteten, där professorerna i psykiatri förestode sjukhus med stort patientantal. Det fölle av sig själv, att det vore ett synnerligen viktigt önskemål, att det genom upplösningen av det organisatoriska sambandet mellan sinnessjukanstalten och den psykiatriska kliniken möjliggjordes, att professorn i psykiatri bereddes mera tid och möjlighet att ägna sig åt den psykiatriska forskningen och undervisningen.

Frågan låge emellertid något olika vid de båda universiteten. I Lund gällde i första hand att få den frågan utredd, i vad mån Malmöhus läns landsting kunde befinnas villigt att ekonomiskt bidra till en ny psykiatrisk kliniks åvägbringande och framtida drift. I medicinska fakultetens i Lund skrivelse i ämnet angäves vidare såsom en utväg till erhållande av medel för anordnande av en ny psykiatrisk klinik att härtill använda medel, som bleve tillgängliga genom försäljning av Malmö asyl. Även denna fråga tarvade närmare utredning.

Vad beträffade Uppsala universitet hade olika utvägar varit ifrågasatta. Numera syntes emellertid åsikterna hava stadgat sig därhän, att en nybyggnad för en Uppsala universitets psykiatriska klinik lämpligast borde förlägg-

gas inom Uppsala hospitals område. Medicinska fakulteten i Uppsala hade till stöd härför anfört åtskilliga skäl, vilka syntes vara mycket goda.

Från båda universitetens sida hade framhållits kravet, att professorn i psykiatri måtte, i likhet med övriga universitetsprofessorer, erhålla sin huvudavlönning från vederbörande universitets stat. De akademiska myndigheterna i Uppsala föresloge, såsom det syntes på vägande skäl, att professorn härutöver skulle å medicinalstaten erhålla särskild ersättning för den psykiatriska klinikavdelningen.

För utredande av dessa och dithörande frågor borde enligt kanslersämbetets uppfattning ärendet snarast möjligt överlämnas till medicinalstyrelsen med uppdrag att i samråd med vederbörande medicinska fakulteter utarbeta fullständigt förslag i ämnet.

Vad beträffade Karolinska institutet, föreläge visserligen även där motsvarande behov av lättnad för professorn i psykiatri till främjande av den psykiatriska forskningen och undervisningen. Men då frågan härom stode i närmaste sammanhang med det på Kungl. Maj:ts prövning beroende förslaget om inrättande av ett nytt kliniskt centralsjukhus i Stockholm, till vilket sjukhus i en framtid avsåges förlagd jämväl en särskild psykiatrisk klinik, vore kanslersämbetet för det dåvarande icke i tillfälle att yttra sig härom.

Sedan medicinalstyrelsen den 9 november 1926 avgivit yttrande i ärendet, anmodade Kungl. Maj:t den 1 juli 1927 medicinalstyrelsen, medicinska fakulteten vid Lunds universitet samt Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott att utse delegerade med uppdrag dels att tillsammans överväga möjligheterna för inrättande och upprätthållande av en i samband med Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund förlagd psykiatrisk klinik, dels ock att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag av såväl ekonomisk som organisatorisk innebörd, som därav kunde påkallas.

*Kungl. Maj:ts
beslut om
utseende av
delegerade.*

Till delegerade utsågos på grund av detta uppdrag av *medicinalstyrelsen* medicinalrådet R. Stenbeck, av *medicinska fakulteten* professorn K. Petrén och, sedan denne avlidit, professorn J. Forssman samt av *landstingets förvaltningsutskott* professorn E. Sjövall, apotekaren F. Montelin och lantbrukaren A. Ericsson.

De sålunda utsedda *delegerade* hava, efter förda förhandlingar, i skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 november 1927 avgivit förslag i nämnda avseenden.

*De delegerades
förslag i
allmänhet.*

De delegerade hava därvid, under åberopande av den föreliggande utredningen angående önskvärdheten av inrättandet och upprätthållandet av en i samband med Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund (Lunds lasarett) förlagd psykiatrisk klinik, och med anförande att deras undersökning visat, att en sådan anordning organisatoriskt vore väl möjlig, förordat, att en dylik klinik, avsedd för 102 patienter, jämte därtill hörande överläkARBostad måtte för en beräknad kostnad av 803,080 kronor uppföras på en invid lasarettets område belägen tomt. Kostnaden för byggnadernas uppförande och för första uppsättningen av de för kliniken erforderliga inventarierna m. m. skulle bestridas av statsmedel. Kliniken skulle anknytas till lasarettets administrations- och ekonomiavdelningar och stå under förvaltning av lasarettets direktion. Professorn i psykiatri vid Lunds universitet skulle vara självskriven chef för kliniken. Övrig för kliniken erforderlig personal skulle anställas och avlönas av lasaret-

tet, som för därav föranledda kostnader samt för övriga utgifter för klinikens drift skulle äga uppbära driftkostnadsersättning av statsverket.

*Yttranden
över de
delegerades
förslag.*

Över de delegerades förslag hava yttranden avgivits dels gemensamt av medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen, dels ock av kanslersämbetet för rikets universitet, större akademiska konsistoriet i Lund, medicinska fakulteten vid Lunds universitet samt drätselnämnden vid nämnda universitet. Samtliga ifrågasvarande myndigheter hava därvid i huvudsak tillstyrkt förslaget, konsistoriet under framhållande bland annat, att frågan om inrättandet av en psykiatrisk klinik vid universitetet i Lund vore en statsangelägenhet, som, huru önskvärd kliniken än kunde anses vara för universitetet, dock i huvudsak funne sin motivering ur sjukvårdande synpunkt.

*Departement-
schefen.*

Innan jag närmare ingår på en redogörelse för de delegerades förslag till den ifrågasatta psykiatriska klinikens anordnande och upprätthållande, vill jag nämna att, då Kungl. Maj:t på hemställan av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet beslöt framlägga proposition till 1922 års riksdag angående förändring av den med förutvarande överläkartjänsten vid Lunds hospital och asyl förenade lärarbefattningen i psykiatri till en professur i nämnda ämne, föredragande departementschefen framhöll, att frågan om ett särskiljande av de psykiatriska lärarbefattningarna från överläkartjänsterna vid vederbörande hospital vore ett gammalt spörsmål, som sedan länge dryftats och väl i sinom tid trängde fram till sin lösning.

I yttrandena över de delegerades förslag har också av såväl medicinalstyrelsen som universitetsmyndigheterna med enstämmighet uttalats, att den nuvarande sammankopplingen av ifrågasvarande professorer och överläkartjänster innebär mycket allvarliga olägenheter både för den psykiatriska undervisningen och för administrationen av vederbörande sjukvårdsanstalter. På grund av den stora omfattning, som statens sinnessjukvårdsanstalter vid Uppsala och Lund under årens lopp erhållit, hava dessa olägenheter gjort sig mest kända i fråga om överläkarbefattningarna vid nämnda anstalter. Antalet vårdplatser uppgår för närvarande vid Uppsala hospital och asyl till 1,246 samt vid Lunds hospital och asyl, sedan de s. k. C-paviljongerna därstädes blivit omändrade, till 1,306. Överläkartjänsterna vid dessa anstalter äro således i och för sig synnerligen krävande och kunna beräknas väsentligen taga sina innehavares tid och arbetsförmåga i anspråk. Samtidigt har den starka utveckling och den alltjämt ökade betydelse, som psykiatrin såsom vetenskap under de senare årtiondena vunnit, i så avsevärd grad stegrat de anspråk, som måste ställas på de medicinska högskolornas professorer i nämnda ämne, att det uppenbarligen blir allt svårare för dessa professorer att utöva den undervisning och den vetenskapliga forskning, som i nämnda egenskap åligger dem vid sidan av vederbörande överläkarbefattning. Det måste därför anses vara i hög grad önskvärdt, att professorerna i psykiatri befrias från den stora arbetsbörda, som den administrativa ledningen av omfattande sjukvårdsanstalter och ansvaret för sjukvården därstädes innebär. Den lämpligaste lösningen torde vara, att professorernas sjukvårdsverksamhet inskränkes till att omfatta

kliniker för vård av allenast så stort antal psykiskt sjuka, som erfordras för att vid undervisningen bereda studiematerial i fråga om de olika psykiska sjukdomsformerna.

I den plan för anskaffning av platser för den statliga sinnessjukvården, som medicinalstyrelsen framlagt i sin inledningsvis omförmälda, den 21 oktober 1927 avgivna skrivelse, har upptagits anordnandet av en dylik psykiatrisk klinik med 100 vårdplatser för var och en av rikets medicinska högskolor. Detta förslag har ansetts till fyllest betingat redan ur sinnessjukvårdens synpunkt, i det att på detta sätt vårdplatser skulle erhållas för en ej alltför hög kostnad, samtidigt som å klinikerna skulle beredas en form av vård, som för sinnessjukvården i dess helhet vore av stor betydelse. De i övrigt föreslagna, vittomfattande åtgärderna till anskaffande av nya vårdplatser dels av vanlig hospitalstyp, dels för vissa lugna sinnessjuka och dels för vissa kategorier av sinnesslöa skulle erhålla ett betydelsefullt komplement genom anstalter, avsedda för de akuta psykiska sjukdomsfallen. På grund av detta nära samband mellan de särskilda frågorna är det som jag, efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet, nu ber att något närmare få ingå på de delegerades förslag.

Jag anser mig därvid först böra erinra om att, såsom universitetskanslern i sitt nyss återgivna yttrande framhållit, det förslag angående uppförande av ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm, som i samband med Kungl. Maj:ts proposition (nr 216) till 1926 års riksdag angående ändringsarbeten å Serafimerlasarettet m. m. förelades riksdagen, bland annat innebar, att plats skulle vid nämnda sjukhus beredas för en psykiatrisk klinik för *Karolinska institutet*. I avbidan på att en dylik klinik i samband med nyssnämnda sjukhus kommer till stånd, hava några åtgärder i antydd riktning icke ansetts böra vidtagas i fråga om professuren i psykiatri vid *Karolinska institutet*, så mycket mindre som den med nämnda professur förenade överläkartjänsten vid Stockholms hospital är avsevärt mindre krävande än motsvarande befattningar vid Uppsala och Lunds hospital. Vad angår *Uppsala universitet* hava, såsom förut anförts, upprepade framställningar gjorts om skiljande av därvarande professorstjänst i psykiatri från överläkarbefattningen vid Uppsala hospital och asyl samt om anordnande i samband därmed av en särskild psykiatrisk undervisningsklinik för universitetet. Denna fråga torde emellertid, enligt vad jag av chefen för ecklesiastikdepartementet inhämtat, icke för närvarande föreligga i tillräckligt utrett skick. Jag har således icke att här närmare ingå på frågan, huru förevarande spörsmål lämpligast bör lösas beträffande Uppsala universitet, utan inskränker mig till att behandla frågan om anordnande av en psykiatrisk klinik vid Lunds universitet, i vilket avseende utformat förslag föreligger.

Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida den särskilda klinik, som jag på nu anförda skäl anser böra komma till stånd vid sistnämnda universitet för tillgodoseende såväl av sinnessjukvårdens intressen som av undervisningen i psykiatri därstädes, lämpligast skall förläggas till Lunds hospital och asyl eller till Lunds lasarett. Av de hörda myndigheterna har enstämmt gjorts gäl-

lande, att den sistnämnda förläggningen innebär otvetydiga fördelar såväl ur undervisnings- som ur andra synpunkter. Bland dessa fördelar vill jag särskilt understryka den som ligger däri, att kliniken skulle vinna anslutning till universitetets övriga, vid nämnda lasarett redan befintliga undervisningskliniker, varigenom möjlighet skulle beredas till ett intimt samarbete med de andra medicinska vetenskapsgrenarnas utövare. Detta skulle uppenbarligen bli till gagn icke blott för den medicinska forskningen och undervisningen utan även för de sjukas vård. För såväl forskningen rörande de psykiska sjukdomarna som behandlingen av dem torde det vara nödvändigt, att de psykiatriska frågorna erhålla en allsidig medicinsk belysning. Vid en förläggning till hospitalet skulle vidare de friare intagningsformer, som man vid en klinik måste kräva för att möjliggöra ett tillräckligt omväxlande undervisningsmaterial, sannolikt icke komma till användning i erforderlig omfattning. Dessutom skulle en förläggning vid hospitalet, enligt vad jag av överläkaren därstädes inhämtat, knappast erbjuda några ekonomiska fördelar. Anläggningskostnaderna måste bli i stort sett desamma. Vad driftkostnaderna beträffar, vore enligt överläkaren en allsidig jämförelse svår att åstadkomma. Kostnaderna för de akut sjuka måste dock, framför allt på grund av den ungefär dubbelt större sjukvårdspersonalen — här 45 personer — men också på grund av större åtgång på tvätt, medicin och dietkost högst avsevärt överskrida medelkostnaden på hospitalet. Det syntes kunna antagas, att vårdkostnaderna på en avdelning för akut sjuka med ungefär 75 % överstege dem på sjukhuset i dess helhet. Därigenom skulle sagda vårdkostnader komma att motsvara de genomsnittliga kostnaderna å lasarettet.

Med hänsyn till det nyss sagda och då de skäl, som tala för klinikens förläggning till Lunds lasarett, synas mig synnerligen vägande, anser jag mig böra obetingat förorda en sådan förläggning därav, under förutsättning att en tillfredsställande överenskommelse rörande klinikens anordnande och drift kan träffas med Malmöhus läns landsting i egenskap av ägare till nämnda lasarett. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att det samarbete, som hittills pågått mellan universitetet och landstinget i avseende å de vid lasarettet redan nu befintliga undervisningsklinikerna, givit synnerligen goda resultat, varför all anledning är att antaga, att lika goda erfarenheter skulle komma att vinnas beträffande den psykiatriska klinik, som kan bli förlagd till lasarettet.

I händelse en dylik psykiatrisk klinik för Lunds universitet skulle komma till stånd, bör, såsom framgår av det förut anförda, därav följa, att den hittillsvarande föreningen av professorstjänsten i psykiatri vid universitetet och överläkarbefattningen vid Lunds hospital och asyl upphör och att professorn å universitetets stat erhåller samma avlöning som övriga professorer därstädes i stället för det arvode av 3,000 kronor, som nu utgår såsom ersättning för hans lärarverksamhet. Det torde ankomma på chefen för ekklesiastikdepartementet att framdeles framlägga förslag härom. Jag vill nämna, att överläkaren vid Lunds hospital och asyl enligt brev den 15 juni 1922 är skyldig att, om och när Kungl. Maj:t finner sådant lämpligt, frånträda professorsbeställningen och därmed förenade avlöningsförmåner, varför den nuvarande föreningen av

ifrågavarande befattningar icke utgör något hinder för omedelbar tillämpning av ett blivande beslut om befattningarnas åtskiljande.

Jag har redan i korthet redogjort för de delegerades förslag rörande den psykiatriska kliniken anordnande och upprätthållande under förutsättning av dess förläggning till lasarettet.

Till närmare belysning av frågan tillåter jag mig återopa följande av *de delegerade* gjorda uttalanden.

Möjligheterna för inrättandet av en psykiatrisk klinik vid Lunds universitet sammanhängde med frågorna om dels förvärv av ett *tillräckligt markområde*, dels *anknytning till det nu förcjntliga lasarettet*. I förra hänseendet hade de delegerade beaktat möjligheterna att förvärva nyttjanderätten till ett område av omkring 11,000 kvm., tillhörande biskopens i Lunds stift lönejord och gränsande intill nordöstra hörnet av det tomtområde, över vilket lasarettet nu förfogade. Ur sjukvårdssynpunkt skulle den psykiatriska kliniken lämpligen kunna förläggas till detta nya tomtområde; kliniken komme då att erhålla ett med hänsyn till ifrågavarande sjukdomars art tillbörligt avskilt läge utan att förbindelsen med lasarettet komme att försvåras. Frågan om denna markupplåtelse hade i särskild ordning genom kanslersämbetet för rikets universitet och länsstyrelsen i Malmöhus län förts inför Kungl. Maj:t. Vad anginge frågan om anknypningen till Lunds lasarett, hade de delegerade tänkt sig denna anknypning sålunda, att för den nya kliniken räkning allenast skulle behöva uppföras en sjukförlägningsbyggnad och en överläkarbostad, under det att lasarettets nuvarande administrationslokaler, dess byggnader för kök och tvätt, dess verkstäder m. m. skulle komma att tjäna jämväl den nya kliniken. De delegerade hade framfört denna tanke för landstingets förvaltningsutskott, och utskottet hade — i skrivelse den 8 november 1927 till de delegerade — funnit sig kunna å landstingets vägnar medgiva denna anknypning utan att därför påfordra någon ersättning av statsverket.

Enligt de delegerades mening borde *staten* förbliva *ägare* till de nyuppförda byggnaderna. Denna mening grundade sig på tvenne omständigheter. Den ena vore, att anstaltsvården av de sinnessjuka hittills ansetts som en statsangelägenhet. Särskilt syntes denna uppfattning stå alldeles oemotsagd, då det såsom här vore fråga om patienter, för vilka en högt kvalificerad sjukvård vore erforderlig, och de delegerade hade för sin del ingen anledning att frångå denna uppfattning. Den andra omständigheten vore, att den tilltänkta psykiatriska kliniken borde planläggas som en riksanstalt, d. v. s. med lika rätt till intagning och med samma legosängsavgift för patienter från hela riket. Givetvis förenade sig denna uppfattning utan svårighet med tanken på en rayonindelning (oberoende av indelningen i upptagningsområden för hospitalen), när i en framtid även andra psykiatriska kliniker kommit till uppförande. Under alla omständigheter komme likväl patienter att tillföras kliniken från så stor del av riket, att endast *staten* lämpligen kunde vara huvudman för denna sjukvård.

Däremot syntes det de delegerade vara för den blivande kliniken fördelaktigt, att *förvaltningen* av densamma anförtroddes åt *direktionen för Lunds lasarett*. Denna direktion vore mångsidigt sammansatt. Jämte landshövdingen i Malmöhus län och de av landstinget utsedda fem ledamöterna vore Lunds universitets prokansler och rektor samt tvenne av det större akademiska konsistoriet valda personer ledamöter i direktionen, och som sjukhusdirektör fungerade en utanför direktionens krets utsedd överläkare vid lasarettet, hittills alltid en överläkare i professors ställning. Direktionens kompetens att handhava även

Frågor,
samman-
hängande
med
kliniken
förläggning
vid Lunds
lasarett.

Delegerades
uttalande.

svåra och stora förvaltningsärenden syntes alltså vara tillbörligt betryggad, och i så fall skulle det enligt de delegerades mening beteckna en onödig och tyngande omgång, om förvaltningen av den psykiatriska kliniken komme att läggas i andra händer än direktionens. Skulle Kungl. Maj:t finna det önskvärt att beträffande frågor om sinnessjukvård förstärka direktionen genom en härför särskilt utsedd person, torde, enligt vad de delegerade försport, ingen invändning däremot från landstingets sida vara att förvänta.

Den *psykiatriska klinikkens chef* borde, enligt vad som förut anförts, självskrivet vara professorn i psykiatri vid Lunds universitet, vilken i fråga om kontanta löneförmåner borde vara jämställd med övriga universitetsprofessorer och i sina befogenheter som överläkare och sin ställning till direktionen motsvara hittillsvarande överläkare vid lasarettet. Vad anginge den i övrigt behöfliga personalen ville de delegerade framhålla, att en *underläkare* och en *amanuens* måste anses obetingat erforderliga för den krävande sjukvården på denna klinik. Den kliniska amanuensen vore för övrigt redan vid nu gällande ordning oundgängligen erforderlig, och det större akademiska konsistoriet hade vid upprepade tillfällen gjort utförligt motiverad framställning om anslag för detta ändamål.

De delegerade funne vidare, att *intagning av sjuka* borde äga rum enligt samma normer som i allmänhet gällde för intagning å psykiatriska kliniker i utlandet, d. v. s. utan företeende av de för vanliga sinnessjukhus fastställda handlingarna, eller med andra ord under samma fria former som vid lasarettets egna kliniker. För att gagna undervisningen vore det av mycken vikt, att de sjuka inkomme på kliniken snarast möjligt efter sjukdomens utbrott, och anskaffandet av intagningshandlingar skulle givetvis fördröja de sjukas mottagande å sjukhuset. En bestämmelse, att person, som befunnes icke lida av sjukdom, som berättigade till vård å kliniken, omedelbart skulle utskrivas, syntes dock böra fastställas. Med hänsyn till klinikkens uppgift vore det emellertid önskvärt, att intagning även kunde äga rum enligt de former, som föreskrevs i gällande sinnessjukstadga, således även med rätt för medicinalstyrelsen att, i enlighet med § 27 mom. c i denna stadga, besluta om patienters intagning för observation å kliniken. För beredande av utrymme för nyinkommande sjuka vore det nödvändigt, att rätt till *evakuering* till andra sinnessjukhus gäves åt kliniken. Utan en sådan rätt komme platserna på kliniken att inom kort vara fyllda av kroniserande sjuka, vilka på grund av sitt tillstånd icke kunde utskrivas till sina hemorter. Evakueringen borde givetvis ske till de sinnessjukhus, till vilkas upptagningsområden de sjuka hörde. Lämpligen skulle detta äga rum efter en med ledning av föregående års intagningsciffror för ett år framåt av Kungl. Maj:t — efter kanslerns för rikets universitet och medicinalstyrelsens hörande — fastställd plan, innefattande, att under det kommande året finge från kliniken överflyttas ett visst antal sjuka till sinnessjukhuset i A, ett annat antal till sinnessjukhuset i B etc. En tillåten överflyttning av sammanlagt 150—200 sjuka syntes medgiva en årsintagning på kliniken av 500—600 patienter, vilken omsättningssiffra finge anses fullt tillräcklig.

För de å kliniken intagna sjukas behöriga vård syntes det de delegerade erforderligt, att *överläkaren* hade sin *bostad* i omedelbar närhet av densamma, i likhet med vad som vore fallet vid statens övriga sinnessjukhus. De skäl, som där betingat den ifrågavarande anordningen, måste givetvis med desto större styrka göra sig gällande, i samma mån som akut sinnessjuka komme att utgöra den största delen av de vårdade. De delegerade hade därför, som redan antytts, i sitt förslag upptagit uppförandet av en överläkarbostad å det för den psykiatriska kliniken tilltänkta tomtområdet.

De ekonomiska frågor, som sammanhörde med anordnandet av den psykiatriska kliniken, borde enligt de delegerades åsikt erhålla följande lösning. Då

kliniken såväl i sin egenskap av sinnessjukvårdsanstalt som i sin egenskap av undervisningsanstalt avsåge att tillgodose intressen, för vilka staten vore målsman, borde samtliga *kostnader för dess uppförande* — här i jämväl inbegripet det behöfliga tomtområdets iordningställande och inhägnad — bestridas av statsverket. De delegerade funne det likaledes skäligt, att engångskostnaden för *anskaffandet av inventarierna* åt kliniken gäldades genom särskilt anslag från statsverket. De delegerades uppfattning betingades även här av den omständigheten, att kliniken vore avsedd ej blott att uppföras av staten, utan även att för framtiden förbliva statens egendom.

Förvaltningsutskottets berörda skrivelse till de delegerade — vid vilken förgats reservation av en av utskottets ledamöter — är av i huvudsak följande innehåll:

Landstingets
förvaltnings-
utskott.

Utskottet hade beaktat, att enligt de delegerades förslag kostnaden för klinikkens uppförande skulle helt falla på statsverket, samt att icke heller kostnaden för klinikkens drift skulle komma att beteckna någon förpliktelse för landstinget. Då emellertid klinikkens förläggande till Lunds lasarett givetvis måste ur landstingets synpunkt hälsas med tillfredsställelse, samt dess nytta för patienter från länets landstingsområde finge anses obestriddlig, funne utskottet det vara befogat, att landstinget genom visst tillmötesgående underlättade denna klinikkens tillblivelse. Även funne förvaltningsutskottet den av de delegerade föreslagna formen för detta tillmötesgående vara av omständigheterna väl betingad. De ifrågavarande administrations- och ekonomibyggnaderna hade tillkommit med avsevärt kostnadsbidrag från statsverkets sida, och det syntes utskottet därför vara befogat, att staten droge nytta av dem även för en ny klinikkens räkning, i den mån dessa byggnaders nuvarande kapacitet gjorde detta möjligt. Så syntes också med visshet bliva fallet; på grund av de pågående utvidgningarna komme särskilt byggnaderna för kök och tvätt att kunna utan svårighet motsvara även den tillärnade psykiatriska klinikkens behov.

Då de delegerade ansett sig äga omedelbart behov av ett uttalande från landstingets sida, och då förvaltningsutskottet funne ärendet även från landstingets synpunkt vara av den vikt, att ett dröjsmål med svaret till efter nästa landstingsmöte icke kunde vara försvarligt, ville förvaltningsutskottet lämna de delegerade det beskedet, att utskottet funne sig kunna å landstingets vägnar medgiva den föreslagna anknytningen utan någon ersättning därför från statsverkets sida.

Till de allmänna synpunkter, som de delegerade uttalat, kan jag i huvudsak ansluta mig. Beträffande de särskilda punkterna i de delegerades framställning vill jag anföra följande.

Departementschefen.

Vad angår den tomt, å vilken kliniken enligt förslaget skulle uppföras, får jag meddela, att densamma utgör en del av ett markområde, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 21 februari 1913 finge, under vissa av stadsfullmäktige i Lund angivna förutsättningar, avsöndras från det åt biskopen i Lunds stift på lön anslagna bostället 3 $\frac{1}{2}$ mantal krono Helgonagård nr 1 i Lunds landsförsamling att av universitetet i Lund innehavas under nyttjanderätt, så länge området användes för avsedda ändamål och laga hinder ej mötte, mot villkor, bland andra, om utgörande av viss årlig avgäld. Sedermera har lasarettets direktion, på framställning av de delegerade, hos universitetet utverkat medgivande till att universitetet avstode från den nu förevarande, för kliniken erforderliga tomten mot det att universitetet finge till sig upplåtet ytter-

Område för
klinikens för-
läggning.

ligare ett område av biskopsbostället. Landstingets förvaltningsutskott har därefter hos Kungl. Maj:t hemställt om medgivande till det sålunda ifrågasatta jordutbytet. Därjämte har kanslersämbetet för rikets universitet, efter framställning av det större akademiska konsistoriet vid Lunds universitet, hos Kungl. Maj:t anhållit, att det av förvaltningsutskottet för utbyte anvisade området måtte i stället för den för kliniken avsedda tomten upplåtas under ständig besittningsrätt till universitetet för tillgodoseende av dess behov av jord för nya institutioner m. m.

Enligt beslut den 2 mars 1928 har Kungl. Maj:t funnit dessa framställningar icke föranleda annan Kungl. Maj:ts åtgärd än att handlingarna i ärendet, med hänsyn till föreskrift i gällande instruktion för kammarkollegium, överlämnats till kammarkollegiet för prövning och avgörande. Enligt vad jag under hand inhämtat från kollegiet, som i avgivet yttrande tillstyrkt framställningarna, lär något hinder för bifall till desamma icke föreligga. Därest beslut meddelas om kliniken uppförande på det i förvaltningsutskottets framställning avsedda området, torde således desamma komma att upplåtas till landstinget med nyttjanderätt, mot villkor, bland annat, om utgörande av viss årlig avgäld. Enligt en vid de delegerades förslag fogad, av f. d. stadsarkitekten Salomon Sörensen i Malmö upprättad situationsplan över det ifrågavarande området skulle desamma vara beläget i hörnet av Tornavägen och Sölvegatan samt bebyggas dels med en parallellt med Tornavägen förlagd sjukhusbyggnad och dels med en invid Sölvegatan belägen överläkARBOSTAD. Områdets areal uppgår till omkring 12,500 kvm., varav emellertid omkring 1,500 kvm. lära komma att tagas i anspråk för erforderlig gatumark, sedan stadsplan för området blivit fastställd. Den mark, som skulle komma kliniken till del, kan alltså beräknas omfatta omkring 11,000 kvm.

I det av medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen gemensamt avgivna utlåtandet har *medicinalstyrelsen* framhållit, att det föreslagna området visserligen vore litet, men att, då på kliniken komme att vårdas huvudsakligen akut sjuka, vilka icke kunde sysselsättas med något jordarbete, desamma syntes bliva tillräckligt för sitt ändamål.

Byggnadsstyrelsen har härutinnan i det gemensamma utlåtandet anfört följande.

På byggnadsstyrelsens föranstaltande hade av länsarkitekten N. A. Blanck verkställt en utredning för åstadkommande av en plan för den s. k. Allhelgonagårdens bebyggande med universitetsinstitutioner. Denna utredning hade förts så långt, att en skissritning, utvisande en plan för framtida bebyggande av området, företetts i byggnadsstyrelsen, som i skrivelse till Lunds universitets drätselnämnd den 4 mars 1926 förklarar sig kunna i princip godkänna densamma. Denna utredning upptog emellertid icke den nu föreslagna klinikbyggnaden utan uppvisade på den ifrågavarande tomten en parallellt med Sölvegatan förlagd mindre institutionsbyggnad med en motsvarande byggnad på gatans andra sida. Den föreslagna byggnaden för psykiatrisk klinik vore emellertid av betydande längd och även höjd, vilket gjorde att byggnaden i fråga ej kunde förläggas på sätt Blancks stadsplaneskiss angäve.

Det nu föreslagna läget för den psykiatriska kliniken syntes sålunda riktigt, och den föreslagna platsen vore otvivelaktigt den för institutionen lämp-

ligaste, ehuru byggnadens orientering i väderstrecken icke kunde bliva den bästa.

Om den godkända stadsplaneskissen icke helt skulle förryckas, fordrades dock, att en på motsvarande sätt förlagd byggnad av ungefär samma storlek uppfördes på Sölvegatans andra sida.

Möjlighet att erhålla en sådan byggnad av en storlek, som motsvarade den psykiatriska kliniken, syntes emellertid föreligga. Beträffande uppförande av en betydande byggnad för geologisk-mineralogiska och geografiska institutionerna på en annan del av detta område föreläge ett förslag, varöver byggnadsstyrelsen avgivit yttrande den 25 november 1926. Denna stora byggnad, för vilken avsetts ett ganska trångt område mitt emot den kemiskt-medicinska institutionen, skulle som pendang till den psykiatriska kliniken erhålla ett friare läge.

Under förutsättning att tomten å Sölvegatans östra sida avsåges för en byggnad av sådant omfång, att den kunde tjäna som pendang till den psykiatriska kliniken och sålunda den av styrelsen godkända planen för hela områdets byggande i princip bibehölls, hade byggnadsstyrelsen för sin del intet att erinra mot ett bebyggande av här föreliggande tomt med psykiatrisk klinik, förlagd på sätt som det föreliggande förslaget visade.

Vad sålunda anförts föranleder enligt min mening icke någon ändring i förslaget angående klinikens förläggning.

Departement-
schefen.

Enligt förslaget skulle på kliniktomten byggas en särskild bostad för överläkaren (professorn). Kostnaden härför har beräknats till 64,676 kronor. Efter samråd med 1927 års besparingsnämnd har jag icke funnit tillräckligt talande skäl hava anförts för att uppföra särskild överläkarbostad. Möjlighet för överläkaren att hyra bostad ej alltför långt från kliniken synes icke heller saknas. Kostnaden för överläkarbostaden, vilken enligt vad en av nämnden verkställd undersökning givit vid handen ej kan nämnvärt nedbringas under det beräknade beloppet, är vidare så avsevärd, att den hyra, som överläkaren skulle få erlægga — oavsett eventuell värmeersättning lågt räknat 4,500 kronor för år — kommer att bliva väl betungande.

Överläkar-
bostaden.

Enligt vad jag inhämtat är för övrigt överläkarbostad icke uppförd vid någon av de andra klinikerna vid lasarettet. Det synes icke föreligga större behov för den psykiatriska kliniken överläkare att vara bosatt på lasarettets område än för de andra överläkarna. Jag vill i detta sammanhang erinra, att det avsetts, att underläkare och amanuens skulle vara bosatta inom klinikbyggnaden, varigenom de där vårdade sjuka komme att även nattetid äga omedelbar tillgång till läkarvård. Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag mig icke böra förorda, att särskild överläkarbostad uppföres.

I likhet med de delegerade anser jag *kostnaden för klinikbyggnadens uppförande* böra helt bestridas av staten, som även framgent, så länge byggnaden användes såsom psykiatrisk klinik, bör vara ägare av densamma. Denna uppfattning grundas därpå, att kliniken, samtidigt som den skulle vara av mycket stor betydelse för undervisningen vid universitetet, skulle, såsom förut framhållits, innebära ett värdefullt tillskott i fråga om antalet vårdplatser för sinnessjuka. Den omständigheten, att den nu ifrågasatta kliniken måste för tillgodoseende av undervisningens behov av tillräckligt kliniskt material

Kostnaderna
för klinikens
inrättande
samt för in-
ventarier.

stå öppen för sinnessjuka från hela landet och alltså ej blott från Malmöhus läns landstingsområde, synes mig utgöra ytterligare ett skäl för att nämnda läns landsting ej betungas med kostnad för klinikens uppförande.

För de delegerades förslag i fråga om klinikbyggnadens anordnande och kostnaderna för densamma skall jag längre fram lämna närmare redogörelse.

De delegerade hava föreslagit, att staten skall bestrida *kostnaden för områdets planering och inhägnad samt för första uppsättningen erforderliga inventarier* för kliniken. Detta förslag anser jag mig i likhet med medicinalstyrelsen kunna godtaga. Bland de inventarier, som staten således bör bekosta, torde böra ingå för kliniken erforderlig uppsättning av linne och porslin m. m. Kostnaden för anskaffande av inventarierna har av medicinalstyrelsen beräknats uppgå till omkring 600 kronor för varje vårdplats, som kliniken beräknas rymma. Den ifrågavarande inventarieuppsättningen skulle i enlighet med nämnda beräkning komma att draga en kostnad av omkring 60,000 kronor. Det lär emellertid icke vara möjligt att nu fixera beloppet, utan torde därutinnan böra så förfaras, att förslag och kostnadsberäkning rörande anskaffningen uppgöras av lasarettets direktion och därpå underställas Kungl. Maj:ts prövning. Kostnaden torde lämpligen få bestridas från det ordinarie anslaget till hospital och asyler, från vilket anslag kostnaderna för utredning vid hospitalen pläga bestridas.

Klinikens drift m. m.

Om klinikbyggnaden, såsom jag nu förordat, bör vara statens egendom, följer åter tydligen av dess föreslagna förläggning invid lasarettet, att densamma i fråga om *driften* bör anslutas till lasarettets administrations- och ekonomiavdelningar samt på grund härav förvaltas av landstinget genom lasarettets direktion. Såsom de delegerade omnämnt, har landstingets förvaltningsutskott meddelat, att utskottet funnit sig kunna på landstingets vägnar medgiva den föreslagna anknytningen utan någon ersättning härför från statsverkets sida. Genom denna anknytning undgår staten alla kostnader för anordnande av särskilda ekonomiavdelningar för kliniken. Detta innebär, i jämförelse med förhållandet i vissa snarlika fall, en stor ekonomisk fördel för staten. Jag anser mig därför böra förorda vad de delegerade i nämnda avseende föreslagit. På sätt de delegerade ifrågasatt, finner jag vidare lasarettets direktion böra vid behandlingen av frågor rörande kliniken förstärkas med en härför särskilt utsedd person, vilken synes mig böra förordnas av Kungl. Maj:t. Då denna person huvudsakligen skall hava att bevaka sinnessjukvårdens intresse, lär han böra förordnas på föredragning av chefen för socialdepartementet.

Personal vid kliniken.

En förutsättning för klinikens uppförande är, såsom nyss angivits, att professorsbefattningen i psykiatri vid universitetet skiljes från överläkarbefattningen vid Lunds hospital och asyl och på universitetets stat erhåller samma avlöning, som tillkommer andra universitetsprofessorer. Nämnda professor bör då givetvis vara självskriven *överläkare vid kliniken*. De till universitetets medicinska fakultet hörande professorer, vilka tjänstgöra såsom överläkare vid lasarettets nuvarande undervisningskliniker, uppbära för denna sin tjänst-

göring viss ersättning från lasarettet, vilken ersättning för närvarande utgår efter 2,000 kronor för år. Jämväl överläkaren för den psykiatriska kliniken synes mig i nämnda egenskap böra av lasarettet tillförsäkras dylik ersättning till enahanda belopp, som utgår till övriga såsom överläkare därstädes tjänstgörande professorer.

På kliniken böra därjämte vara anställda *underläkare* och *sjukvårdspersonal* till erforderligt antal. Det bör ankomma på landstinget att anställa och avlöna nämnda befattningshavare, beträffande vilka synas böra tillämpas samma bestämmelser, som gälla för övriga befattningshavare vid lasarettet. Där est för biträde åt överläkaren vid den på kliniken utövade undervisningen erfordras en *amanuens*, synes denne böra avlönas på universitetets stat och förordnas av kanslern för rikets universitet. Landstinget bör emellertid tillförsäkra honom samma förmåner — för närvarande fri bostad och kost — som tillkomma andra vid lasarettets undervisningskliniker tjänstgörande s. k. kliniska amanuenser.

I fråga om universitetets rätt att för klinisk undervisning anlita lasarettets *avdelningar* stadgas i det av Kungl. Maj:t den 15 oktober 1920 fastställda reglementet för lasarettet, att lasarettets samtliga avdelningar skola vara upplättna för klinisk undervisning, dock med skyldighet för direktionen att tillse, att å varje avdelning, med undantag av den pediatrika eller barnsjukhuset, platser finnas reserverade för sådana sjuka, vilka särskilt önska att icke bliva föremål för klinisk undervisning.

Klinikens anlåtande för undervisningsändamål.

De skäl, som föranlett förslaget om den psykiatriska kliniken förläggning till lasarettet, torde få anses innebära, att kliniken *i sin helhet* skall vara tillgänglig för klinisk undervisning. Föreskrift härom synes mig därför böra intagas i den överenskommelse med landstinget, som bör träffas angående kliniken anordnande och uppehållande.

Såsom nyss nämnts bör kliniken, för att kunna fylla sin uppgift såsom undervisningsklinik, mottaga sjuka från hela landet oberoende av hemorten. Därigenom utnyttjas även bäst, till gagn för sinnessjukvården i allmänhet, det antal vårdplatser för akut sjuka, som vinnes genom kliniken tillkomst.

Beträffande intagning å statens sinnessjukvårdsanstalter gälla för närvarande regler, vilka huvudsakligen erhålla sin karaktär därav, att intagningen, vilken endast kan avse den, som enligt läkarintyg är i behov av vård å sinnessjukhus, sker på begäran av någon den sjuke närstående eller av myndighet utan hänsyn till den sjukes vilja (tvångsintagning) och att den sålunda intagne kan även mot sin vilja kvarhållas å sinnessjukhuset. Dessa regler, som äga tillämpning jämväl å enskilt sinnessjukhus ävensom å vissa kommunala anstalter, hava i avgivna sakkunnigutlåtanden (Statens offentliga utredningar 1923: 74 och 1927: 10) föreslagits skola kompletteras med regler dels om tvångsintagning försöksvis på myndighets begäran av vissa personer, som kunna misstänkas vara sinnessjuka, och dels om frivilligt ingående å sinnessjukhus för såväl vård som observation. I samband därmed innehålla för-

Intagning och utskrivning av patienter.

slagen regler om rätt att under vissa förhållanden tvångsvis kvarhålla även den, som frivilligt ingått å sjukhus.

Det synes mig klart, att den rätt till s. k. tvångsintagning, som förekommer vid omförmälda sinnessjukhus, även bör komma till tillämpning vid den föreslagna kliniken. Härför talar framför allt, att undervisningen därstädes har behov av ett mycket rikhaltigt studiematerial och att detta behov allenast för vissa psykiska sjukdomsfall kan tänkas bliva fyllt genom frivilligt ingående eller på sätt i det följande skall utvecklas. Genom möjlighet till tvångsintagning vinnes — under förutsättning att evakuering till statens sinnessjukanstalter kan äga rum — att kliniken kan göra tjänst såsom upptagningsanstalt för vårdbehövande. Härigenom kommer den att direkt tillgodose ett av de behov, som den statliga sinnessjukvården avser att fylla. Intagning av patienter, som skola kunna tvångsvis kvarhållas, bör kunna ske på två sätt, nämligen antingen genom direkt intagning utifrån eller genom överflyttning till kliniken från andra, särskilt statens, sinnessjukhus. Därjämte bör av myndighet påkallad psykiatrisk undersökning kunna äga rum å kliniken.

Det anförda leder därtill, att kliniken i avseende å intagning och utskrivning bör erhålla samma ställning som statens sinnessjukhus. Därvid torde man emellertid icke kunna stanna. Undervisningens behov av ett allsidigt material nödvändiggör, att behandling å kliniken bör kunna komma till stånd jämväl utan iakttagande av de formaliteter, som nu gälla eller framdeles kunna bliva fastställda för intagning å sinnessjukhus. Härigenom blir det möjligt att, såsom de delegerade framhållit, å kliniken intaga patienterna omedelbart efter sjukdomens utbrott, liksom man därigenom får möjlighet att erhålla patienter, som visserligen lida av psykisk sjukdom, men beträffande vilka intagning å sinnessjukhus icke erfordras. De patienter, som sålunda skulle komma att intagas utan tvång, böra uppenbarligen, med vissa av allmänna rättsregler följande undantag, varpå här ej är anledning att ingå, icke heller kunna tvångsvis kvarhållas. De böra även utskrivas från kliniken, då de befinnas icke lida av sjukdom, som berättigar till vård därstädes. Beträffande dessa patienter böra följaktligen i allt väsentligt de vanliga reglerna om intagning å och utskrivning från lasarett vara att tillämpa.

För att kliniken skall kunna fylla sitt ändamål erfordras, på sätt de delegerade anför, att patienterna icke där kvarligga för länge utan att, då deras sjukdom antagit kronisk karaktär, de kunna överflyttas till andra sinnessjukhus, i första hand statens hospital. Detta innebär, med hänsyn till den tillämplade uppdelningen av riket på upptagningsområden för hospitalen, att ett visst antal vårdplatser bör å hospitalen ställas till förfogande för mottagande av sjuka från kliniken. Det bör ankomma på medicinalstyrelsen att förordna härom ävensom bestämma, i vilken ordning sådan överflyttning skall ske. Beträffande sjuka, som intagits på kliniken under de för intagning på lasarett gällande, friare formerna, bör naturligtvis dylik överflyttning till statshospital icke kunna ske, därest icke prövning i den ordning, som stadgas för intagning på sinnessjukhus, dessförinnan ägt rum. Förflyttning till statshospital torde, på sätt från medicinalstyrelsens sida föreslagits, böra bekostas av

statsmedel i samma ordning som gäller för flyttning mellan olika sådana hospital.

Såsom jag förut nämnt, hava de delegerade föreslagit, att staten skulle till landstinget utbetala ersättning för de kostnader landstinget finge vidkännas för den psykiatriska kliniken drift.

*Driftkostnads-
ersättning.*

De delegerade hava i nämnda avseende anfört följande.

De delegerade.

Vad beträffade den kostnad, som skäligen borde påvila staten för kliniken drift, syntes det de sakkunniga lämpligt att som beräkningsgrund taga motsvarande kostnad vid andra sinnessjukhus. Vid denna beräkning borde emellertid hänsyn tagas därtill, att patientmaterialet på kliniken säkerligen komme att i övervägande grad utgöras av akut sjuka av sådan typ, som å sinnessjukhusen vårdades å därför särskilt avsedda övervakningsavdelningar, vilka avdelningar sålunda komme att avlastas genom kliniken tillkomst. Kostnaden för vården av dylika sjuka ställde sig i regel väsentligt högre än vården av kroniskt sjuka. De utgiftsposter, som kunde beräknas vara högre å avdelningarna för akut sjuka, hänförde sig framför allt till personalkostnaderna, men även i viss mån till kostnaderna för tvätt, kost, medikamenter och dylikt. Som exempel på hur mycket större personalen måste vara på avdelningar för akut sjuka än på sådana för kroniska kunde anföras, att vid Lunds hospital och asyls kvinnoavdelningar personalen å den för de kroniskt sjuka avsedda asylen uppginge till 1 sköterska på 5.4 patienter, medan den på hospitalets avdelningar för akut sjuka uppginge till 1 sköterska på 2.2 patienter. Merkostnaderna för vården av akut sjuka illustrerades jämväl därav, att medan medelkostnaden per sjuk och dag under 1926 å statens samtliga sinnessjukhus, vilka till övervägande grad vore belagda med kroniska fall, uppginge till 3 kronor 94 öre, utgjorde den 6 kronor 39 öre å Stockholms hospital, som fungerade som klinik och i stor utsträckning vore belagd med akut sjuka.

Statens utgift för driftkostnaderna å den psykiatriska kliniken borde således enligt de delegerades mening räknas rätt väsentligt högre än statens nettokostnad för driften vid vanliga sinnessjukhus; nettokostnaden vore därvid densamma som medelkostnaden per underhållsdag, minskad med den där inflytande legosängsavgiften. Statens inkomster av dessa avgifter utgjorde nämnda år i medeltal 1 krona 36 öre per underhållsdag och å Stockholms hospital 1 krona 79 öre; nettokostnaden vore sålunda visserligen i medeltal å sinnessjukhusen 2 kronor 58 öre, men å Stockholms hospital 4 kronor 60 öre. Med hänsyn härtill syntes det de delegerade skäligt, att den kostnad, som det borde tillkomma statsverket att gälda vid driften av den psykiatriska kliniken, belöpte sig till 4 å 5 kronor per underhållsdag.

Med denna beräkningsgrund bleve det icke förbundet med någon större svårighet att bestämma storleken av den *legosängsavgift*, som borde fastställas för vården å den psykiatriska kliniken. En jämförelse mellan denna klinik och de olika sjukavdelningarna vid Lunds lasarett med hänsyn till personalens storlek och övriga, för driften betydelsefulla omständigheter gäve vid handen, att dagkostnaden icke kunde anses bliva nämnvärt annorlunda vid den nya kliniken än vid de förutvarande. Man kunde alltså vid beräkningen av dagkostnaden för den förra utgå från det genomsnittsvärde, som framginge av lasarettets räkenskaper för år 1926, eller 7 kronor 8 öre. Det vore av lätt insedda skäl icke möjligt att hålla räkenskaperna för de olika avdelningarna skilda, och på grund därav vore det en praktisk nödvändighet att jämväl för den psykiatriska kliniken utgå från nämnda genomsnittsvärde.

Med ledning härav och under anförande av att legosängsavgiften borde fastställas till ett jämnt krontal, hava de delegerade föreslagit en legosängsavgift

av 3 kronor å allmän sal och 7 kronor å enskilt rum med särskild kost; båda avgifterna lika för alla patienter, oavsett deras hemort. Avgiften å allmän sal betecknade sålunda en beräknad nettokostnad för staten av 4 kronor 8 öre; avgiften å enskilt rum skulle i huvudsak täcka driftkostnaden. De delegerade förutsatte emellertid, att staten tid efter annan företog den reglering av legosängsavgiftens storlek, som kunde befinnas rimlig med ledning av dagkostnaden vid lasarettet och statens nettokostnad vid avdelningar för akut sjuka vid hospitalen.

Statens tillskott till driftkostnaden skulle lämpligen kunna utbetalas efter rekvisition från direktionen, varvid vederbörlig översikt över beläggningen å kliniken och dagkostnaden vid lasarettet bifogades. Förslag till utgifts- och inkomststat borde även uppgöras av direktionen, och lämplighetsskäl talade för att detta förslag inginge i det statförslag för Lunds lasarett, som ingäves till Malmöhus läns landsting och av detta fastställdes. I denna anordning inbegreps alltså jämväl, att tjänstgöringstider och avlöningsförhållanden, liksom instruktioner och disciplinära förhållanden i övrigt, bleve identiska för personalen vid den psykiatriska kliniken och lasarettet och att lasarettsdirektionen samt sedermera landstingets förvaltningsutskott och landstinget självt prövade behovet av anställning av personal. Redan nu kunde emellertid omnämnas, att på en psykiatrisk klinik med 100 sängplatser den behöfliga sjukvårdspersonalen kunde beräknas uppgå till 45 personer, därav 6 avdelningssköterskor och de övriga undersköterskor, städerskor och elever vid sjuksköterskehemmet; måhända kunde i ett fåtal fall manlig personal bliva erforderlig i stället för kvinnlig.

Ytterligare hava de delegerade beträffande frågan om legosängsavgiften anført, att det förslag, som de delegerade framställt, lämnade fri möjlighet åt de landsting, som så funne önskvärt, att genom bidrag minska kostnaden för den sjuke själv. Det vore ju regel, att landstinget bestämde vårdkostnaden å allmän sal av lasarett till ett mycket lågt belopp; i allmänhet utgjorde denna legosängsavgift kronor 1—1:50. I jämförelse härmed vore ju den av de delegerade föreslagna avgiften ganska hög, och den kunde således för de enskilda bliva rätt kännbar. Här finnes emellertid möjlighet för landstingen att träda emellan, och ett dylikt förfaringssätt vore numera icke landstingen obekant; på förslag av landstingsförbundet hade sålunda de flesta landstingen under år 1927 beslutat att bidra till gäldandet av legosängsavgiften för patienter från det egna området, vilka insjuknat inom ett annat område och där inlagts å allmän sal vid lasarett eller sjukstuga. Att för att minska legosängsavgiften höja statens bidrag utöver vad som skulle följa av förslaget kunde de delegerade icke tillråda; en dylik hjälp åt de enskilda finge skäligen ankomma på andra än staten.

Medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen har i fråga om ersättningen för kliniken driftkostnader anført att, då i kliniken komme att intagas huvudsakligen akuta fall, vilka krävde större personal och större kostnader för medikamenter och kost m. m., styrelsen ansåge sig böra biträda de delegerades förslag till beräkning av statens bidrag till driftkostnaderna vid kliniken.

Departementschefen.

Då den psykiatriska kliniken skulle tillgodose rent statliga ändamål, synes det mig vara i princip riktigt, att landstinget erhåller ersättning av staten för hela den kostnad, som landstinget skäligen får vidkännas för kliniken drift. Denna kostnad är emellertid mycket svår att exakt beräkna, då kliniken skulle drivas i samband med lasarettets övriga avdelningar. Även om vissa av lasarettets omkostnader skulle kunna avskiljas såsom direkt hänförliga till den psy-

kiatriska kliniken, återstår svårigheten att avgöra, huru stor del av de avsevärda gemensamma omkostnaderna, som rättvisligen bör belöpa på denna klinik. Det synes mig icke vara möjligt att på denna väg erhålla en pålitlig beräkning av självkostnaderna för klinikens drift. En direkt jämförelse med andra motsvarande sjukvårdsanstalter är icke heller möjlig, då någon psykiatrisk klinik, som är helt avsedd för ifrågavarande ändamål, ännu icke finnes anordnad inom landet. Varken kostnaderna vid Lunds hospital och asyl eller medelkostnaden vid statens samtliga hospital, vilka kostnader per underhållsdag under år 1926 uppgått till respektive 3 kronor 90 öre och 3 kronor 94 öre, torde kunna utan vidare läggas till grund för en sådan jämförelse. Dessa kostnader avse nämligen i stor utsträckning vård av kroniskt sjuka, medan vården på den psykiatriska kliniken huvudsakligen skulle avse akut sjuka, vilkas vård kräver avsevärt större personal och större kostnader i övrigt. Den närmast jämförliga anstalten är utan tvivel Stockholms hospital, som användes såsom psykiatrisk klinik för Karolinska institutet och som i egenskap av en utav Stockholms stads upptagningsanstalter för sinnessjuka mottager ett jämförelsevis stort antal akut sjuka. Kostnaden per underhållsdag vid nämnda hospital var år 1926 6 kronor 39 öre eller således avsevärt högre än hospitalens nyssnämnda medelkostnad. Ej heller jämförelsen med detta hospital är dock fullt tillförlitlig. Å ena sidan äro driftsanläggningarna vid Stockholms hospital omoderna och oekonomiska, vilket måste medföra förhöjda driftkostnader, å andra sidan är en ej obetydlig del av hospitalet belagd med kroniska sjukdomsfall, vilket inverkar i motsatt riktning.

De delegerade hava föreslagit, att lasarettets medelkostnad för underhållskostnaden skulle läggas till grund för beräkning av statens driftkostnadsersättning. Denna kostnad uppgick enligt vad som inhämtas av från lasarettet lämnade uppgifter för år 1925 till 7 kronor 33 öre, för år 1926 till 7 kronor 8 öre och för år 1927 till 6 kronor 87 öre. Det är uppenbart, att nämnda siffror, som avse medelkostnaden för vården å samtliga lasarettets olika avdelningar för medicin, kirurgi, oftalmiatrik, kvinnosjukdomar, röntgenbehandling m. m., gälla helt annan vård än den, som skulle meddelas på en psykiatrisk klinik. En del utgifter, såsom kostnader för förbandsartiklar, instrument m. m., vilka spela en stor roll i fråga om driftkostnaderna för nyssnämnda avdelningar, hava endast ringa betydelse för kostnaderna för den psykiatriska kliniken. Å andra sidan är det sannolikt, att en modernt driven psykiatrisk klinik skulle komma att kräva proportionsvis större personal än de övriga avdelningarna på lasarettet. Med hänsyn till den mycket betydande roll, som avlöningskontot spelar i fråga om driftkostnaderna på ett sjukhus, är det ej uteslutet, att de högre driftkostnader, som lasarettsvården i allmänhet plägar utvisa i förhållande till sinnessjukvården, skulle vid den psykiatriska kliniken uppvägas av de högre personalkostnader, som vården därstädes kan medföra, tillsammans med vissa andra särskilt höga kostnader, exempelvis för tvätt o. d.

Med hänsyn till vad nu anförts och på grund av frånvaron av direkta jämförelsepunkter finner jag skäl tala för att man vid beräkningen av *driftkostnaderna* för den psykiatriska kliniken och alltså även av *driftkostnadsersättningen*

utgår från Lundalasarrettets medelkostnad för underhållsdag. Därvid synes emellertid viss begränsning böra fastställas. Driftkostnaderna vid lasarettet äro nämligen jämförelsevis höga ej blott, såsom framgår av vad förut anförts, i förhållande till driftkostnaderna vid statens hospital utan även i förhållande till kostnaderna vid flertalet andra lasarett. Medelkostnaden per underhållsdag för rikets samtliga lasarett uppgick sålunda för år 1925 till 6 kronor 15 öre mot 7 kronor 33 öre vid Lunds lasarett och för år 1926 till 5 kronor 91 öre mot 7 kronor 8 öre vid nämnda lasarett. Anledningen härtill lärer till stor del vara, att vården vid Lunds lasarett för närvarande har en särskilt hög standard. Det ligger tydligen helt och hållet i landstingets hand att ytterligare höja denna standard och därmed öka den redan nu förefintliga skillnaden i kostnadsavseende. Jämväl av andra anledningar kunna lasarettets kostnader komma att höjas, utan att staten har något verksamt medel att ingripa däremot. Om särskild begränsning i avseende å statens driftkostnadsersättning för kliniken icke förefunnnes, skulle nämnda ersättning i sådant fall utan vidare ökas i motsvarande grad.

Det synes därför föreligga anledning att beträffande driftkostnadsersättningen för underhållsdag vid ifrågavarande klinik fastslå viss relation till medelkostnaden vid alla lasarett, så att denna ersättning ej skall kunna mer än i viss grad överstiga denna medelkostnad. Därvid synes man lämpligen kunna utgå från den merkostnad, som Lunds lasarett för närvarande utvisar i förhållande till lasarettens medelkostnad, eller omkring 20 %. En dylik begränsning skulle innebära, att staten, såsom de delegerade och de hörda myndigheterna förordat, i fråga om driftkostnaden för kliniken accepterade den högre ställning i kostnadsavseende, som Lunds lasarett för närvarande intager i förhållande till flertalet andra lasarett, men att staten icke vill förbinda sig till höjd kostnadsersättning, därest nyssnämnda proportion skulle förändras i för staten ogynnsam riktning. Under förutsättning att vårdavgiften för sjuka i allmän klass fastställs till 3 kronor för dag och att medelkostnaden vid lasarettet uppgår till samma belopp som under år 1926 eller således 7 kronor 8 öre, skulle efter nu angivna regler statens driftkostnadsersättning komma att uppgå till 4 kronor 8 öre per dag för varje patient i allmän klass. För sjuka i första klassen bör avgiften fastställas till belopp, som helt täcker driftkostnadsersättningen. Med beräkning att kliniken under visst år varit belagd med i genomsnitt 10 patienter i första klass och 90 patienter i allmän klass, skulle med utgångspunkt från nyssnämnda driftkostnadsersättning per underhållsdag i allmän klass statens driftkostnadsersättning för året komma att uppgå till $(90 \times 365 \times 4.08)$ 134,028 kronor, motsvarande en kostnad per underhållsdag för kliniken i dess helhet av 3 kronor 67 öre. Med utgångspunkt från lasarettets medelkostnad för år 1927 eller 6 kronor 87 öre skulle driftkostnadsersättningen komma att uppgå till 127,129 kronor 50 öre för år eller 3 kronor 48 öre för underhållsdag.

De stora fördelar ur såväl undervisningens som sinnessjukvårdens synpunkt, som skulle vinnas genom klinikens tillkomst, synas till fullo kunna uppväga den högre nettokostnad för statsverket, som klinikens drift kan komma att

medföra i förhållande till medelkostnaden för statsverket vid statens samtliga hospital, vilken medelkostnad för år 1926 uppgick till 2 kronor 58 öre för underhållsdag. Att märka är därjämte, att nettokostnaden för klinikens drift synes komma att avsevärt understiga motsvarande kostnad vid Stockholms hospital, som för år 1926 var 4 kronor 60 öre. Intet hindrar för övrigt att, därest så anses önskvärt, statens kostnader minskas genom att vårdavgiften nu eller senare sättes högre för alla eller vissa kategorier av patienterna; en höjning med 50 öre per dag i allmän klass skulle medföra en årlig utgiftsminskning av omkring 16,500 kronor. Med hänsyn till den högt kvalificerade och jämförelsevis dyrbara vård, som skulle meddelas å kliniken, synas vårdavgifter av sådan storlek som den nyss angivna icke i och för sig vara oskäligen. På sätt de delegerade anfört, föreligger därjämte icke något hinder för vederbörande landsting och städer, som icke tillhöra landsting, att i förekommande fall åtaga sig gäldandet av en del av avgifterna.

Det av mig nu förordade förslaget att kliniken skulle förläggas och drivas i samband med Lunds lasarett är givetvis, såsom jag tidigare framhållit, beroende av om avtal med landstinget kan träffas angående de närmare villkoren för klinikens anordnande och upprätthållande. På grundval av de delegerades förslag har efter samråd med dessa inom socialdepartementet utarbetats ett utkast till grunder för ett dylikt avtal, vilket utkast torde få såsom bilaga fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

I huvudsak överensstämmer utkastet med vad de delegerade föreslagit. På vissa punkter avviker det emellertid — av skäl som jag i det föregående angivit — från de delegerades förslag, varjämte det innehåller åtskilliga kompletteringar till detsamma. I förstnämnda avseende vill jag särskilt hänvisa till att den av de delegerade föreslagna överläkarbostaden icke upptagits i avtalsutkastet. Vad avser de åsyftade kompletteringarna vill jag särskilt nämna, att i utkastet upptagits en bestämmelse om huru en avveckling av det genom avtalet fastställda samarbetet skall framdeles kunna äga rum. Överenskommelsen förutsätter givetvis, att nämnda samarbete skall komma att bestå under mycket lång tid framåt. Det är emellertid icke uteslutet, att i en framtid så stora förändringar i avseende å sjukvården, undervisningen eller andra förhållanden inträffa, att de nu föreliggande omständigheter, som betingade ett samarbete angående kliniken, helt upphöra eller i avsevärd grad förlora sin betydelse. Det synes därför vara lämpligt, att bestämmelser redan nu meddelas om huru för sådant fall samarbetet skall efter verkställd uppsägning upphöra. Uppsägningstiden har ansetts lämpligen böra vara fem år, dock att avtalet icke bör kunna upphöra att gälla under de närmaste tjugu åren. Då det vid avbrott i samarbetet skulle kunna uppkomma svårigheter för staten att för annat ändamål utnyttja den vid lasarettet förlagda och med dess ekonomiafdelningar förbundna klinikbyggnaden, medan landstinget sannolikt skulle kunna disponera byggnaden för annat sjukvårdsändamål, synes det vara befogat, att skyldighet föreskrives för landstinget att, om så påfordras från statens sida, inlösa byggnaden till det belopp, som staten nedlagt därå samt å kostnader för inhägnad

*Överenskom-
melse med
Malmöhus
läns lands-
ting.*

och planering med avdrag av viss avskrivningsprocent för varje helt år, kliniken vid tiden för avtalets upphörande varit i bruk. Avskrivningsprocenten torde därvid lämpligen böra bestämmas till olika belopp, allt eftersom uppsägning sker från statens eller landstingets sida. Då dylik inlösen enligt vad nyss sagts ej skulle kunna äga rum förrän 20 år efter avtalstidens början och den första inventarieuppsättningen vid denna tid torde vara förbrukad, synas inventarierna böra utan särskild ersättning tillfalla landstinget. Därest landstinget sålunda nödgas inlösa byggnaden, lär det vara rimligt, att landstinget får på oförändrade villkor besitta tomten, så länge den nyttjas för sjukvårdsändamål. Bestämmelse härom lär alltså böra ingå i avtalet. I detta synes även böra intagas en föreskrift om möjlighet till förhandlingar under avtalstiden i syfte att åstadkomma jämkning i viss punkt i avtalet. En sådan föreskrift kan få särskild betydelse, därest de förordade reglerna för driftkostnadsersättningens bestämmande skulle anses leda till olämpligt resultat. Därest staten beträffande någon motsvarande klinik i annat fall skulle medgiva gynnsammare villkor för motparten, lär jämväl detta kunna bliva anledning till förhandlingars upptagande.

Beträffande de punkter, i vilka jag nu icke redogjort för utkastets innehåll, tillåter jag mig att hänvisa till detsamma.

Riksdagens medgivande synes böra inhämtas till ingående av ett avtal i huvudsaklig överensstämmelse med nyssnämnda utkast. Hinder synes dock icke böra föreligga för mindre betydande jämknings i detsamma, vilka icke hava inflytande på de ekonomiska grunderna för statens och landstingets samarbete i fråga om kliniken.

Det framlagda avtalsutkastet kan emellertid bliva föremål för landstingets prövning först under senare delen av innevarande år. Ett eventuellt beslut om klinikens uppförande synes därför, på sätt jag ämnar hemställa, böra anknytas till förutsättning att avtal träffas med landstinget i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som riksdagen kan komma att godkänna.

Klinikens uppförande.

Det anslag, som enligt mitt förslag bör begäras av riksdagen för nästkommande budgetår, avser påbörjandet av byggnadsarbetena för kliniken. Innan jag närmare ingår på frågan om anslaget storlek, ber jag att få redogöra för den utredning, som förebragts i fråga om klinikbyggnadens anordnande.

De delegerade. De delegerade hava i nämnda avseende anfört följande:

Vad förläggingsbyggnaden beträffade, hade de delegerade sökt på olika sätt åstadkomma nödig sparsamhet i anläggningen under samtidigt tillgodoseende av de krav, som anstalten avsåge att fylla. De delegerade hade därvid kunnat utgå ifrån vissa omständigheter, som komme att betinga, att en anstalt som denna tilltänkta klinik, trots dess karaktär av akademisk undervisningsanstalt, komme att medföra en jämförelsevis begränsad kostnad i uppförandet. Anstaltens litenhet i förhållande till ett vanligt sinnessjukhus betingade, att varje handa anordningar för patienternas sysselsättning m. m. kunde undvaras. Och då anstalten i huvudsak vore avsedd att beläggas med förhållandevis lugna patienter — den oroligaste typen av sinnessjuka skulle överhuvud ej vårdas å

kliniken — kunde förläggningsavdelningarna anordnas på ett enkelt sätt. I detta sammanhang kunde även framhållas, att på enahanda grunder särskilda promenadgårdar kunde anses som obehövlige vid denna klinik.

Med dessa förutsättningar hade den enkelt rektangulära byggnadskroppen kunnat planeras i flera våningars höjd, och sjukavdelningarna för respektive män och kvinnor hade kunnat tänkas förlagda till husets båda ändar. Vidare hade med vardera könsavdelningens nödvändiga fördelning på tre olika avdelningar, en för lugna sjuka, en för mindre lugna och en för mera oroliga, dessa avdelningar kunnat förläggas ovanför varandra i de tre våningarna samt kunnat göras med varandra lika. Kommunikationen mellan avdelningarna tilltänktes förmedlad genom personhiss. Då varje avdelning komme att lämna utrymme för 17 sjuka, bleve totala antalet sängplatser 102. Varje avdelning hade därvid så konstruerats, att tvenne med varandra förbundna sjuksalar (övervaknings-salar) jämte två mot dessa salar vettande separationsrum anordnats samt i omedelbar anslutning härtill ett rymligt dagrum, innanför vilket ytterligare tvenne mindre rum förlagts med karaktär av enskilda rum. Avdelningarna vore givetvis behörigen utrustade med tekök, slask, förråd samt en toalettavdelning bestående av badrum (med två badkar) samt W. C., som tillika vore toaletttrum; för övervakningens skull vette toaletttrummet mot en av sjuksalarna. På den oroliga avdelningen tänktes badrummet utrustat för s. k. långbad. I anslutning till varje avdelning hade avdelningssköterskan sin bostad.

De tre nu beskrivna våningarnas mittparti hade utnyttjats till trapphus och korridorer — varvid korridorutrymmet inskränkts till det minsta möjliga och mittkorridorsystem tilltänkts — varjämte detta mittparti gäve plats åt lokaler för mottagningen av patienter och expeditioner, för undervisningen och för specialbehandling samt dessutom för vissa bostadsrum. Sälunda innehölle mittpartiet i bottenvåningen expeditionsrum för överläkare och underläkare samt en polikliniklokal, försedd med två undersökningsrum, ett för män och ett för kvinnor. En trappa upp låge föreläsningssalen, beräknad för 25 åhörare och tillika avsedd att rymma klinikens bibliotek. I anslutning till föreläsningssalen låge ett undersökningsrum för mansavdelningen; genom ett större dörrparti kunde detta rum vid tillfälligt behov utöka åhörareutrymmet i föreläsningssalen. I samma våning låge en bostadsdublett för underläkaren och ett bostadsrum för amanuensen. Två trappor upp vore förlagda ett undersökningsrum för kvinnoavdelningen, isoleringsrum för malariabehandling samt en del sköterskebostäder.

De ytterligare personalbostäder, som vore erforderliga, funne plats i en fjärde våning, tre trappor upp, vilken till följd av denna användning kunnat göras lägre än de övriga. I anslutning till dessa bostäder, vilka voro fördelade på rum för en och två personer, tilltänktes dusehar, tekök och samlingsrum.

Källarlokalerna innehölle, förutom rum för uppvärmningspanna och andra maskinella anordningar samt badrum för personalen, dels arbetslokaler för män och kvinnor, dels laboratorier, av vilka ett vore avsett för histologiska och anatomiska arbeten, ett för serologiska arbeten och de båda återstående för andra, växlande laboratoriearbeten. Laboratorierna erhöles tillräckligt ljus genom utanför fönstren anbragta ljusbrunnar. I källaren funnes även ett arkivrum.

Då en anknytning till lasarettets panncentral på grund av byggnadens läge skulle medföra högst betydande kostnader, hade det befunnits ändamålsenligt att för kliniken anordna en lokal uppvärmningsanläggning med panncentral, förlagd till psykiatrikerpaviljongens källarvåning. Uppvärmningen vore avsedd att i huvudsak ske medelst pumpvarmvatten, och lågtrycksånga komme endast till användning för uppvärmning av vissa specialrum, värmeskåp samt för varmvattenberedning.

Avloppsledningar ävensom serviser för gas och vatten finnes icke inom denna del av området; nya huvudledningar måste sålunda framdragas för anslutning till stadens rörnät. I samtliga sjukavdelningar inlades rörledningar, spolcisterner, blandningsbatterier i väggarna, försedda med plåtskydd och, där det gällde kranar och batterier, med lösa nycklar. Armaturen därstädes utfördes av rödgoods men i övriga av förnicklad metall.

Energi för belysning, motorer, hiss m. m. kunde erhållas från lasarettets likströmsnät. För att uppnå största möjliga driftsäkerhet och för att erhålla en jämn fördelning på lasarettets ledningsnät, tillänktes anslutningen genom tvenne i jorden förlagda ledningar. Genom en likaledes i jorden förlagd telefonkabel skulle det erforderliga lokaltelefonnätet sättas i förbindelse med lasarettets.

Vid de av de delegerade i samråd med sakkunniga uppgjorda kostnadsberäkningarna hade, enligt vad de sakkunniga anfört, till grund för beräkningen legat de priser, som inhämtats ur de byggnadsentreprenader, vilka för kort tid sedan utlysts för uppförandet av de nu pågående nybyggnadsarbetena vid Lunds lasarett. Kostnader utöver de sålunda beräknade ansåges av de delegerade icke behöva befaras.

De delegerade hava vid förslaget upprättande såsom sakkunniga anlitat f. d. stadsarkitekten Sörensen i Malmö, som utarbetat ritningar, arbetsbeskrivning och kostnadsförslag beträffande byggnadsarbetet, civilingenjören N. Gust. Åberg i Malmö, som upprättat förslag till och kostnadsberäkning för uppvärmningsanläggning och sanitetstekniska installationer inom byggnaden, samt civilingenjören H. G. Queckfelt i Lund, som lämnat förslag och kostnadsberäkning över elektriska installationer därstädes. Enligt de gjorda kostnadsberäkningarna skulle kostnaderna för sjukhusbyggnaden uppgå till följande belopp:

	Kronor
för byggnadstekniska arbeten	515,000
för värme- och sanitetstekniska arbeten	135,650
för elektrifiering	46,590
för planering, plantering och inhägnad av tomten	15,500
för arkitekt- och kontrollantarvoden 28,000 kronor, varav 25,664 kronor utav de delegerade beräknats belöpa på sjukhusbyggnaden	25,664
Summa kronor	738,404

*Medicinal-
styrelsen och
byggnads-
styrelsen.*

I det av medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen gemensamt avgivna utlåtandet över förslaget hava ämbetsverken mot de uppgjorda förslagen och utredningarna endast haft följande anmärkningar att framställa beträffande sjukhusbyggnaden.

Uti övervakningssalarna vore visserligen väggytorna för uppställande av sängar väl knapp tilltagna, men genom ett praktiskt anordnande av sängarna syntes det beräknade antalet sjuka kunna inrymmas uti nämnda salar.

På grund av sjukhusbyggnadens läge komme den ena sidans dagrum ävensom några enkelrum att vetta mot nordväst. För de senares vidkommande syntes till en del bättre ljusförhållanden kunna vinnas om fönster placerades på kortfasaden.

Badrummen hade väl liten bredd för att badkar skulle kunna ställas vinkelrätt mot vägg.

Mot själva kostnadsberäkningarna hava ämbetsverken icke framställt någon erinran.

Besparingsnämnden har på min anmodan genomgått handlingarna i ärendet och därefter anfört, bland annat, att det syntes nämnden, att i vardera av de två övervakningssalarna i bottenvåningen ytterligare två patienter skulle kunna inläggas.

1927 års
besparings-
nämnd.

Detta skulle kunna ske genom att i denna våning, som vore avsedd för lugna patienter, någon dörr mellan övervakningssalen och de båda därtill gränsande s. k. separationsrummen ej upptoges. Ingången till sagda rum borde i stället förläggas till dagrummet liksom föreslagits beträffande en-patientrummen. Det vore att märka, att avdelningen för lugna patienter vore avsedd att få karaktären av öppen-dörr-paviljong, varigenom övervakningssalar och dagrum syntes bli jämförelsevis mindre belagda under dagarna.

I fråga om rumsindelning och dylikt hade nämnden eljest ej funnit skäl att påyrka några ändringar i förslaget. Beträffande byggnadens inredning i övrigt hade nämnden endast att föreslå den förändringen, att trappor m. m. icke utfördes i cementmosaik, vilket vore ett mindre slitstarkt material, utan i kalksten. Därigenom skulle uppstå en merkostnad av cirka 3,300 kronor.

I fråga om klinikbyggnadens yttre ville nämnden i första hand föreslå, att sockeln, vilken tänkts klädd med granit, i stället i sin helhet utfördes i betong, detta i anslutning till vad nämnden påyrkat beträffande sockeln till den föreslagna nybyggnaden för de geologisk-mineralogiska och geografiska institutionerna. Den besparing, som därigenom vunnes, uppginge, enligt nämndens beräkning, till 13,600 kronor.

Beträffande byggnadens yttre hade nämnden i övrigt endast att erinra, att taket på byggnaden liksom institutionsbyggnaderna i allmänhet i Lund borde täckas med tegel i stället för med skiffer. Därigenom skulle inbesparas ytterligare 4,000 kronor.

Mot kostnadsberäkningarna för byggnaden vore från nämndens sida intet att erinra. Kubikmeterpriset för byggnaden utgjorde enligt de ursprungliga kalkylerna cirka 48 kronor 80 öre och skulle med de av nämnden förordade besparingarna nedgå till omkring 47 kronor 80 öre.

I överensstämmelse med medicinalstyrelsens och byggnadsstyrelsens uppfattning finner jag i huvudsak intet vara att erinra mot byggnadsförslaget. Jag vill alltså förorda, att kliniken uppföres i väsentlig anslutning till detta förslag. Vad angår de av besparingsnämnden förordade besparingsåtgärderna motsvara dessa, efter avdrag för den föreslagna kostnadsökningen, 14,300 kronor. De ändringar i fråga om den föreslagna byggnaden, som erfordras för vinnande av nämnda besparingar, kunna, såvitt jag för närvarande kan finna, iakttagas vid byggnadsarbetets utförande. Kostnaden för byggnaden, som enligt vad jag förut meddelat beräknats uppgå till 738,404 kronor, skulle därmed nedgå till 724,104 kronor eller, avrundat, 724,100 kronor.

Departement-
schefen.

Byggnaden skulle enligt de delegerades förslag innehålla 102 vårdplatser. Enligt vad besparingsnämnden föreslagit skulle nämnda antal kunna ökas med 4 platser eller således till 106. Det torde tillkomma den eller de myndigheter, åt vilka byggnadsarbetet anförtros, att efter ytterligare utredning avgöra, i vad mån denna platsökning kan vinnas utan men för sjukvården på kliniken.

Jag anser mig emellertid tills vidare böra räkna med allenast det av de delegerade föreslagna platsantalet. Med detta platsantal skulle byggnadskostnaden för kliniken komma att uppgå till 7,099 kronor per vårdplats, vilket får anses vara en jämförelsevis låg kostnad för nybyggda vårdplatser, särskilt om hänsyn toges till att desamma äro avsedda för beredande av en i alla avseenden fullgod vård åt så gott som uteslutande akut sjuka. Till jämförelse må nämnas, att byggnadskostnaden per vårdplats vid Hälsingborgs hospital beräknas hava uppgått till omkring 8,300 kronor, därvid dock ekonomiavdelningarna inräknats i kostnaderna.

Därest föreliggande plan för klinikkens inrättande godkännes av Kungl. Maj:t och riksdagen samt överenskommelse angående klinikkens anordnande och drift träffas med 1928 års landsting, kan byggnadsarbetet igångsättas redan under budgetåret 1928—1929. Beloppet av de medel, som i så fall skulle erfordras för byggnadsarbeten under nämnda budgetår, har jag beräknat till 300,000 kronor; resten skulle utgå under närmast därpå följande budgetår.

Jag vill i detta sammanhang erinra, att Kungl. Maj:t på min hemställan förut i dag beslutit föreslå riksdagen (proposition nr 204) försäljning till Malmö stad av den fastighet — jämte därå uppförda byggnader — som nu disponeras av Malmö asyl och som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 mars 1928 icke vidare skall av staten användas för samma ändamål. Köpeskillingen skall utgöra 300,000 kronor och enligt vad som förutsatts gäldas med hälften den 1 juli 1928 och andra hälften senast den 1 januari 1929. Statens utgift under ifrågavarande budgetår för byggnadsarbeten på kliniken skulle således, i händelse av bifall till sistnämnda förslag, motsvaras av en inkomst till samma belopp för försäljning av asylområdet i Malmö, vilken inkomst torde komma att bokföras under »Diverse inkomster». Vid sådant förhållande har betänklighet ej ansetts möta mot att å budgeten för perioden 1928—1929 bereda medel till förut angivet belopp för påbörjande av arbetena med uppförande av klinikbyggnaden i fråga.

Såsom av nyssnämnda proposition angående försäljning av asylområdet framgår, har frågan om själva sättet för anskaffande av medel till klinikbyggnadens uppförande varit föremål för preliminärt övervägande i samband med spörsmålet om det budgettekniska förfarandet med avseende å den inflytande köpeskillingen för asylområdet.

Hänvisande beträffande detaljerna i nu angivna avseenden till redogörelsen i sistberörda proposition, får jag här endast erinra om att två alternativ för bestridande av utgifterna för klinikkens anordnande ansetts närmast kunna komma under övervägande, nämligen utgifternas bestridande antingen från det ifrågasatta anslaget till hospitalsbyggnader eller ock från ett i riksstaten för ändamålet uppfört särskilt anslag. Statskontoret har i infordrat utlåtande — för vilket jag i propositionen angående försäljningen av asylområdet närmare redogjort — förordat det senare alternativet, av skäl huvudsakligen att kliniken skulle vara knuten vid universitetet och tjäna undervisningsändamål samt därvid bliva en institution av delvis annan karaktär än hospitalen. I anslutning till detta statskontorets uttalande får jag förorda, att i riksstaten för

budgetåret 1928—1929 under femte huvudtiteln upptages ett särskilt extra reservationsanslag under benämningen »psykiatrisk klinik i Lund».

I händelse beslut om den föreslagna psykiatriska kliniken kommer till stånd, skulle, såsom jag förut nämnt, utöver anslag för byggnadens uppförande framdeles erfordras medel dels för anskaffande av inventarier för kliniken — kostnaden härför uppgår enligt förut åberopad beräkning till omkring 60,000 kronor — och dels årligen för driftkostnadsbidrag till Malmöhus läns landsting, här förut beräknade till omkring 130,000 kronor. Utgifterna för inventarieuppsättningen torde av skäl, jag förut anfört, böra bestridas från femte huvudtitelns ordinarie anslag till hospital och asyler. Vidkommande driftkostnadsbidraget skulle det kunna ifrågasättas, huruvida bidraget bör utgå av särskilt anvisat anslag eller av i riksstaten redan upptaget anslag. Jag vill omnämna, att medicinalstyrelsen förordat att, då kliniken skulle tillkomma i undervisningens intresse, för densamma erforderliga statsmedel borde utgå av de till universitetet anslagna medel. Som emellertid kliniken jämväl skulle komma att fylla en del av statens uppgifter beträffande sinnessjukvården, anser jag avgörande skäl tala för att ifrågavarande bidrag bestrides från det anslag, varifrån driftkostnaderna för statens anstalter för sinnessjuka utgå, nämligen nyssnämnda anslag till hospital och asyler.

På grund av vad jag sålunda i skilda hänseenden förordat, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att avtal må i huvudsaklig överensstämmelse med av mig här förordade grunder och i övrigt på av Kungl. Maj:t fastställda villkor träffas med Malmöhus läns landsting om anordnande och upprätthållande av en invid landstingets sjukvårdsinrättningar i Lund förlagd psykiatrisk klinik;

dels besluta, att, under förutsättning att sådant avtal träffas, byggnad för kliniken skall för en beräknad kostnad av högst 724,100 kronor uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med av mig här tillstyrkt förslag;

dels ock under femte huvudtiteln, avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, underavdelningen sjukvårdsanstalterna, till psykiatrisk klinik i Lund för budgetåret 1928—1929 anvisat ett *extra* reservationsanslag av kronor 300,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Ake Karlholm.

Utkast till grunder för avtal

mellan staten och Malmöhus läns landsting (här nedan benämnt landstinget) angående anordnande och upprätthållande av en psykiatrisk klinik vid landstingets sjukvårdsinrättningar i Lund (Lunds lasarett).

1) Staten uppför på ett från det åt biskopen i Lunds stift på lön anslagna bostället 3 $\frac{1}{2}$ mantal krono Helgonagård i Lunds landsförsamling avsondrat område, omfattande i areal omkring 12,500 kvm. och gränsande till nordöstra hörnet av det för lasarettet för närvarande disponerade tomtområdet, en sjukhusbyggnad, rymmande minst 100 vårdplatser och avsedd till psykiatrisk klinik.

Områdets planering och inhägnad ombesörjes av staten. Staten bestrider därjämte kostnaden för anskaffande genom lasarettsdirektionens försorg av första uppsättningen nödiga inventarier för kliniken. Förslag till dylik uppsättning uppgöres av direktionen och underställes Kungl. Maj:ts prövning.

2) Nyttjanderätten till nämnda område samt den därå uppförda byggnaden med inventarier upplåtes till landstinget med skyldighet för detta att där anordna sjukvård för det ändamål och i den utsträckning, som nedan sägs, och att upplåta kliniken i dess hela omfattning för den medicinska undervisningen vid Lunds universitet.

3) Kliniken skall i administrativt hänseende utgöra en avdelning av lasarettet och anslutes i enlighet därmed till lasarettskontoret och övriga för lasarettets avdelningar gemensamma anordningar.

Förvaltningen av kliniken ankommer å lasarettets direktion, som vid behandling av frågor rörande kliniken utökas med en av Kungl. Maj:t utsedd ledamot.

4) Professorn i psykiatri vid Lunds universitet skall vara självskriven överläkare vid kliniken och ansvarig för sjukvården därstädes. I sina befogenheter såsom överläkare och sin ställning till direktionen skall han vara jämställd med övriga överläkare vid lasarettet. Landstinget skall bevilja honom samma löneförmåner, som övriga såsom överläkare vid lasarettet tjänstgörande universitetsprofessorer åtnjuta från landstinget.

Vid kliniken skall därjämte anställas underläkare och sjukvårdspersonal till erforderligt antal, varutöver en amanuens vid kliniken må kunna förordnas av kanslern för rikets universitet. Sådan amanuens tillförsäkras av landstinget samma förmåner, som landstinget beviljar övriga för den medicinska undervisningen vid lasarettet anställda amanuenser. Beträffande underläkare och sjukvårdspersonal skall gälla vad som finnes bestämt om motsvarande befattningshavare vid lasarettet i övrigt.

5) Kliniken skall vara avsedd för undersökning, behandling och vård av alla former av sjukliga rubbningar i det mänskliga själslivet. Å densamma skola mottagas sjuka från hela riket oberoende av hemorten.

6) Intagning av sjuka på kliniken kan ske dels under de former, som för närvarande gälla eller framdeles kunna bli fastställda i fråga om intagning på statens sinnessjukhus, och dels utan iakttagande av nämnda former. I sistnämnda fall sker intagning med tillämpning av de för lasarettet i allmänhet gällande stadgandena, och skall utskrivning ske, då den intagne därom gör framställning eller han befinnes icke lida av sjukdom, som berättigar till vård

på kliniken. Angående utskrivning av den, som intagits enligt de för intagning å statens sinnessjukhus gällande föreskrifterna, skall tillämpas vad om utskrivning från sådant sjukhus är eller varder stadgat.

7) I avseende å kliniken skall i övrigt vad som kan varda i laga ordning stadgat angående vård och behandling av psykiskt sjuka å dylik anstalt, ävensom vad som är eller varder stadgat om psykiatrisk undersökning å statens sinnessjukhus på begäran av myndighet äga motsvarande tillämpning.

På kliniken intagna sjuka, vilka på grund av gällande bestämmelser om sinnessjuka kunna mot sin vilja där kvarhållas, må i den omfattning och i den ordning, medicinalstyrelsen efter framställning av överläkaren föreskriver, kunna överflyttas till statens sinnessjukhus. Andra sjuka må endast efter prövning i den ordning, som om intagning å statens sinnessjukhus är eller varder stadgat, överföras till dylikt sjukhus.

8) Legosängsavgifter för de på kliniken intagna sjuka fastställas av Kungl. Maj:t och uppbäras av lasarettet på enahanda sätt, som gäller beträffande övriga legosängsavgifter därstädes.

9) Vid ombesörjande av klinikens drift bestrider landstinget kostnaderna för byggnadens, tomtens och inventariernas underhåll, erforderlig nyanskaffning av inventarier utöver den första uppsättningen, avlöning åt personalen (med undantag för avlöningar, som utgå på Lunds universitets stat) och övriga driftkostnader, inklusive kostnad för brandförsäkring av byggnad och inventarier till belopp, motsvarande desamma värde, allt mot ersättning av staten enligt de under punkt 10) angivna grunderna.

10) Staten erlägger driftkostnadsersättning för varje underhållsdag för på kliniken vårdade sjuka med ett belopp, motsvarande medelkostnaden per underhållsdag på lasarettet enligt dess räkenskaper för det år, ersättningen avser. Dock må driftkostnadsersättningen ej utgå med högre belopp för underhållsdag, än som motsvarar medelkostnaden per dag för samma år enligt föreliggande officiella uppgifter för samtliga lasarett i riket, förhöjd med 20 %. Från det enligt nämnda regler beräknade ersättningsbeloppet skola avräknas de vårdavgifter, som under året i fråga skolat gäldas för de på kliniken vårdade sjuka. Reglering av driftkostnadsersättningen i förhållande till lasarettens medelkostnad verkställs i förekommande fall, sedan officiella uppgifter där om blivit tillgängliga. I avbidan härå må dylik ersättning preliminärt utgå enligt lasarettets dagskostnad.

11) Avtalet gäller tillsvidare. Skulle någondera parten önska ändring i avtalet, skall, efter anmälan härom till andra parten, underhandlingar utan dröjsmål upptagas mellan parterna härom. Uppnås härvid enighet, skall den ändrade bestämmelsen, där ej annat överenskommes, omedelbart träda i tillämpning. Part, som önskar avtalets upphörande i dess helhet, må uppsäga det samma, och upphör avtalet i så fall att gälla fem år efter utgången av det år, då uppsägning ägt rum. Avtalet skall dock gälla under minst tjugu år från avtalstidens början. Efter uppsägning, som nu nämnts, skall det åligga landstinget att, därest det från statens sida påfordras, inlösa byggnaden med ett belopp, motsvarande vad av staten utgivits för byggnadens uppförande jämte områdets planering och inhägnad, med avdrag för viss procent av nämnda belopp för varje helt år, varunder kliniken vid avtalstidens slut varit i bruk, nämligen om avtalet uppsäges av staten 2 % samt om avtalet uppsäges av landstinget 1 %. Vid dylik inlösen tillfalla inventarierna utan särskild ersättning landstinget. Har landstinget inlöst byggnaden, skall landstingets nyttjanderätt till området fortfara, så länge detsamma huvudsakligen begagnas för sjukvårdsändamål.